
KAAVASELOSTUS

20601782

VAALAN KUNTA

OULUJÄRVEN LÄNSIRANNAN RANTAOSAYLEISKAAVAN PÄIVITYS **- Eteläosa**

31.5.2023

LUONNOS

VAALAN KUNTA

SWECO, OULU

Käsittelyvaiheet

Kaavatyön käynnistäminen, kunnanvaltuusto	29.4.2020 § 15
Osallistumis- ja arviointisuunnitelma nähtävillä	14.6.2022-31.8.2022
1. Viranomaisneuvottelu	8.9.2022
Valmisteluvaiheen kuuleminen, luonnos nähtävillä	21.6.2023-31.8.2023
Ehdotus nähtävillä	
Hyväksytty kunnanvaltuustossa	

Liitteet

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma	31.5.2023
Osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta annettu palaute ja vastineet	

Liite 1: Rakennettu kulttuuriympäristö, kohderaportti

Liite 2: Edullisuusvyöhyketarkastelu

Liite 3: Emätilaselvitys (taulukko)

Liite 4: luonnoksesta saatu palaute ja vastineet

Liite 5: ehdotuksesta saatu palaute ja vastineet

Kaavakartta

Kaavaluonnos 1:10 000	31.5.2023
-----------------------	-----------

Muut asiakirjat

Voimassa olevat ranta-asetmakaavat

Sisältö

1	JOHDANTO	1
1.1	Suunnittelualue	1
2	LÄHTÖKOHDAT	2
2.1	Strategiat ja suunnitelmat	2
2.1.1	Vaalan kuntastrategia 2030	2
2.2	Suunnittelutilanne	3
2.2.1	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet	3
2.2.2	Yleiskaavan sisältövaatimukset	4
2.2.3	Maakuntakaava	4
2.2.4	Yleiskaavat	8
2.2.5	Asemakaavat ja ranta-asemakaavat	10
2.2.6	Rakennusjärjestys	10
2.2.7	Pohjakartta ja kiinteistöt	10
2.2.8	Selvitykset ja suunnitelmat	10
2.2.9	Vireillä olevat muut suunnitelmat ja hankkeet	10
3	LÄHTÖTIEDOT	11
3.1	Yleistä	11
3.2	Luonnonympäristö	11
3.2.1	Yleiskuvaus	11
3.2.2	Luonnonsuojelualueet	12
3.2.3	Pohjavesialueet	2
3.2.4	Vesistöt	2
3.2.5	Tulva-alueet	1
3.2.6	Pilaantuneet maa-alueet ja maaperän pilaantumisriskit	1
3.2.7	Maaperäolosuhteet	1
3.2.8	Maa-ainesten otto	2
3.3	Maisema	2
3.3.1	Yleiskuvaus	2
3.3.2	Arvokkaat maisema-alueet	1
3.3.3	Perinnemaisemat	2
3.4	Rakennettu ympäristö	2
3.4.1	Rakennettu kulttuuriympäristö	2
3.5	Arkeologinen kulttuuriperintö	5
3.6	Liikenne	7
3.7	Voimajohdot	8
3.8	Yhdyskuntatekniikka	8
3.9	Maanomistus ja emätilaselvitys	8
3.10	Väestö, elinkeinot, rakentaminen sekä palvelut	8
3.11	Virkistys	10

3.12	Ympäristön häiriötekijät.....	11
4.	TAVOITTEET.....	12
5	SUUNNITTELUN VAIHEET	13
5.1	Vireilletulo	13
5.2	Osallistaminen ja vuorovaikutus.....	13
5.3	Viranomaisyhteistyö	14
5.4	Saatu palaute	14
5.5	Saadun palautteen huomiointi	14
6	YLEISKAAVAN KUVAUS	15
6.1	Kaava-alueen rajausta	15
6.2	Rantavyöhykkeen rajausta ja tulkinta	15
6.3	Yleiskaavan kuvaus	15
6.3.1	Kokonaisrakenne ja -mitoitusta	15
6.3.2	Kuvaus alueittain ja toimialueittain	16
6.3.3	Kaavamääräykset	23
6.3.4	Muut merkinnät	24
7	YLEISKAAVAN VAIKUTUKSET.....	25
7.1	Vertailevat tarkastelut	25
7.1.1	Muutos nykytilanteeseen.....	25
7.1.2	Ympäristövaikutukset; vaikutukset luonnon- ja maiseman kannalta merkittäviin alueisiin tai kohteisiin	25
7.1.3	Valtakunnalliset ja seudulliset intressit.....	26
7.1.4	Muiden tavoitteiden toteutuminen	26
8	YLEISKAAVAN TOTEUTTAMINEN	28
8.1	Detaljikaavoitus, muu suunnittelu ja toteuttamistoimenpiteet.....	28

1 JOHDANTO

Vaalassa on Oulujärven ympärillä rantaosayleiskaavoja, jotka on laadittu kolmessa osassa:

1. Manamansalon rantayleiskaava on valmistunut vuonna 1998
2. Jaalangan ja Kankarin rantaosayleiskaavat on valmistuneet vuonna 2001
3. Oulujärven länsirannan rantaosayleiskaava on valmistunut vuonna 2004

Rantaosayleiskaavat on tarkoitus päivittää yksi kerrallaan kolmessa vaiheessa erillisinä kaavamuu-
toksina. Ensimmäisessä vaiheessa päivitettiin Manamansalon rantayleiskaava, joka on Oulujärven
alueen yleiskaavoista vanhin. Rantaosayleiskaavan päivitys hyväksyttiin Vaalan kunnanvaltuus-
tossa 11.10.2018. Manamansalon kaavapäivityksen yhteydessä pohdittiin kaikille alueille yhteisiä
asioita, kuten rakennuspaikkojen rakennusoikeuden määrää. Kaikista päivitettävistä rantaosayleis-
kaavoista tarkistetaan lisäksi merkinnät tehtyjen poikkeamispäätösten ja käyttötarkoituksen muu-
tosten osalta. Vanhat kaavat sovitetaan nykyisiin kiinteistörajoihin ja korjataan virheitä sekä nyky-
aikaistetaan vanhentuneita kaavamerkintöjä. Uusia rantarakennuspaikkoja ei suunnitella, mutta
rakennusoikeuksia nostetaan ja selvitetään pysyvän asutuksen ohjaustarve ja sijoittuminen kaava-
alueella. Kaavat laaditaan oikeusvaikutteisena.

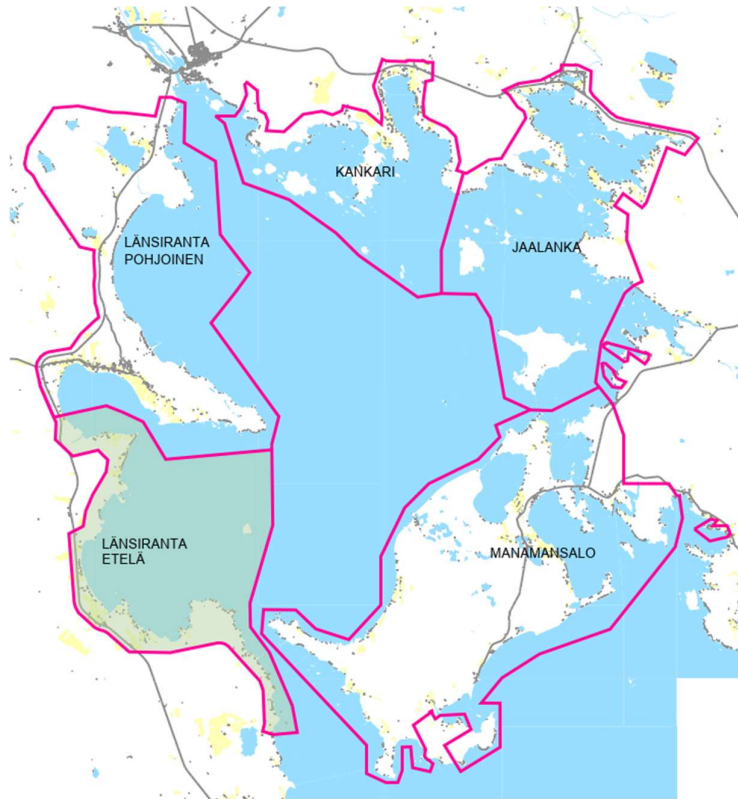
Toisessa vaiheessa päivitettiin Jaalangan ja Kankarin osayleiskaavat. Jaalangan ja Kankarin alueilla
oli molemmissa voimassa omat rantaosayleiskaavansa, jotka on laadittu yhtä aikaa. Myös päivitys
tehtiin yhtä aikaa, jotta tiedotus ja vuorovaikutus oli yhtäaikaista ja kaavoituksen etenemistä oli
helpompi seurata. Lopulliset kaava-asiakirjat ovat erillisiä molemmille kaava-alueille. Jaalangan ja
Kankarin rantaosayleiskaavat on hyväksytty ja ne ovat lainvoimaisia (päivämäärällä
17.6.2021) lukuunottamatta Kankarin alueen yhtä rakennuspaikkaa, jonka osalta kaavan hyväksy-
mispäätöksestä on valitettu.

Kolmannessa vaiheessa päivitetään Oulujärven länsirannan osayleiskaava. Alue koostuu kolmesta
osa-alueesta vuoden 2004 valmistuneessa, voimassa olevassa kaavassa. Nyt laadittava päivitys teh-
dään kahdessa osassa. Oulujärven länsirannan rantaosayleiskaavan muutoksen laatii Sweco Fin-
land Oy:n Oulun toimisto kaavan laatijoina FM Johanna Lehto (YKS-675) ja FM Jaakko Raunio (YKS-
666). Kaavatyöhön ovat osallistuneet myös kartoittaja Markku Nikula ja suunnitteluavustaja Tuija
Junttila. Vaalan kunnasta työtä ovat ohjanneet tekninen johtaja Matti Kaikkonen ja kaavoittaja Ma-
rianna Ojala (syksystä 2022 lähtien).

1.1 Suunnittelualue

Suunnittelualue sijoittuu Oulujärven länsirannalle Vaalan kunnan keski- ja lounaisosaan. Alueen
pinta-ala on kokonaisuudessaan noin 162 km². Pinta-alasta suuri osa on vesialuetta.

Alueelle sijoittuu muun muassa Nimisjärven, Säräisniemen ja Enonkylän kyläalueet. Oulujärven ja
alueen muiden vesistöjen rannoilla on paljon loma-asutusta. Vakituista asutusta sijoittuu etenkin
kyläalueille. Alueella sijaitsee matkailutoimintaa (mm. Oulujärven vapaa-aikakeskus). Kaupallisten
palveluiden osalta alue tukeutuu pääasiassa pohjoispuolella sijaitsevan Vaalan keskustan ja kaak-
koispuolella sijaitsevan Kajaanin palveluihin. Päivitystyössä alue jaetaan kahteen osa-alueeseen,
joille laaditaan omat kaava-asiakirjat. Osa-alueiden raja kulkee Painuanlahden kohdalla. Tämä se-
lostus koskee eteläistä osaa:

Kuva 1. Päivitystyön kohteena olevien yleiskaavojen alueet Vaalan kunnassa. Kartalle on korostettu länsirannan eteläosan rantaosayleiskaavan alue. Voimassa oleva kaava koostuu kolmesta osa-alueesta, päivitystyössä osa-alueita muodostetaan kaksi.

2 LÄHTÖKOHDAT

2.1 Strategiat ja suunnitelmat

2.1.1 Vaalan kuntastrategia 2030

Vaalan kuntastrategiassa on määritelty kunnan visioksi vuodelle 2030:

Villisti vaalaistunut – hyvän tuulen kunta

Vaalaa kehitetään moderniksi maalaisidylliksi, hyvinvointikunnaksi, hyvän tuulen kunnaksi, ”No vaikka avaruustutkimusta”. Näissä kehittämistavoitteissa korostetaan asumisen, mökkeilyn ja vapaa-ajanvieton mahdollisuuksia, maaseutuympäristöä, rauhaa ja kauneutta, viihtyisyyttä ja vastuullisuutta sekä kokeilukulttuuria. Valtuustokauden (2022 päätöksen mukaan) kärkihankkeisiin kuuluvat Länsirannan osayleiskaavatyössä huomioitavat rantatonttien kaavoittaminen, liikunta- paikkarakentamisen ja retkeilyreitistöjen lisääminen sekä lentokentän kehittäminen.

2.2 Suunnittelutilanne

2.2.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) mukaan tavoitteet on otettava huomioon ja niiden toteuttamista edistettävä maakunnan suunnittelussa, kuntien kaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa.

Valtioneuvosto on päättänyt valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista vuonna 2000, ja tavoitteita on tarkistettu vuonna 2018.

Uudistetut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet käsittelevät seuraavia kokonaisuuksia:

- Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen
- Tehokas liikennejärjestelmä
- Terveellinen ja turvallinen elinympäristö
- Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat
- Uusiutumiskykyinen energiahuolto

Lisäksi yleiskaavaa laadittaessa on huomioitava Maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:n mukaiset yleiskaavan sisältövaatimukset.

Tässä kaavatyössä uuden maankäytön suunnittelu liittyy lähinnä rakennusoikeuksiin sekä pysyvän asutuksen mahdollistavien alueiden suunnitteluun ja sijoitteluun, joten valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista ja yleiskaavan sisältövaatimuksista huomioidaan erityisesti toimiviin yhdyskuntiin ja kestäväan liikkumiseen, toimivaan aluerakenteeseen ja eheytyvään yhdyskuntarakenteeseen sekä elinympäristön laatuun ja elinvoimaisuuteen liittyviä tavoitteita.

Kaavahankkeeseen liittyvät etenkin seuraavat tavoitteet:

Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen

Edistetään valtakunnallisen liikennejärjestelmän toimivuutta ja taloudellisuutta kehittämällä ensisijaisesti olemassa olevia liikenneyhteyksiä ja verkostoja sekä varmistamalla edellytykset eri liikennemuotojen ja -palvelujen yhteiskäyttöön perustuville matka- ja kuljetusketjuille sekä tavara- ja henkilöliikenteen solmukohtien toimivuudelle.

Turvataan kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittävien liikenne- ja viestintäyhteyksien jatkuvuus ja kehittämismahdollisuudet sekä kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittävien satamien, lentoasemien ja rajanylityspaikkojen kehittämismahdollisuudet.

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

Varaudutaan sään ääri-ilmiöihin ja tulviin sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Uusi rakentaminen sijoitetaan tulvavaara-alueiden ulkopuolelle tai tulvariskien hallinta varmistetaan muutoin.

Ehkäistään melusta, värinästä ja huonosta ilmanlaadusta aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja.

Haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätetään riittävän suuri etäisyys, tai riskit hallitaan muulla tavoin.

Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat

Huolehditaan valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta.

Edistetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä.

Huolehditaan virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävyydestä sekä viheralueverkoston jatkuvuudesta.

Luodaan edellytykset bio- ja kiertotaloudelle sekä edistetään luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä. Huolehditaan maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten viljely- ja metsäalueiden sekä saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä.

Uusiutumiskykyinen energiahuolto

Turvataan valtakunnallisen energiahuollon kannalta merkittävien voimajohtojen ja kaukokuljetamiseen tarvittavien kaasuputkien linjaukset ja niiden toteuttamismahdollisuudet. Voimajohtolinjauksissa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia johtokäytäviä

2.2.2 Yleiskaavan sisältövaatimukset

Maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:ssä on esitetty yleiskaavan sisältövaatimukset:

Yleiskaavaa laadittaessa on maakuntakaava otettava huomioon siten kuin maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään.

Yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon:

- 1) yhdyskuntarakenteen toimivuus, taloudellisuus ja ekologinen kestävyys;
- 2) olemassa olevan yhdyskuntarakenteen hyväksikäyttö;
- 3) asumisen tarpeet ja palveluiden saatavuus;
- 4) mahdollisuudet liikenteen, erityisesti joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen, sekä energia-, vesi- ja jätehuollon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen ympäristön, luonnonvarojen ja talouden kannalta kestäväällä tavalla;
- 5) mahdollisuudet turvalliseen, terveelliseen ja eri väestöryhmien kannalta tasapainoiseen elinympäristöön;
- 6) kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset;
- 7) ympäristöhaittojen vähentäminen;
- 8) rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen; sekä
- 9) virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut seikat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin laadittavan yleiskaavan ohjaustavoite ja tarkkuus sitä edellyttävät.

Yleiskaava ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa.

2.2.3 Maakuntakaava

Vaalan kunta on siirretty 1.1.2016 Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan. Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava on uudistettu vaiheittain kolmessa osassa. Voimassa olevat 1. ja 2. vaihemaakuntakaavat eivät koske Vaalan aluetta.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan uudistamisen viimeinen vaihe, 3. vaihemaakuntakaava hyväksyttiin maakuntavaltuustossa 11.6.2018, määrettiin voimaan maakuntahallituksen päätöksellä (MRL § 232 nojalla 5.11.2018) ja sai lainvoimainen 17.1.2022 KHO:n hylättyä viimeisen valituksen. Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavalla on kumottu Vaalassa aikaisemmin voimassa olleen Kainuun maakuntakaavan merkinnät ja määräykset kokonaisuudessaan.

Maakuntakaava on ohjeena laadittaessa tai muutettaessa kunnan yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi.

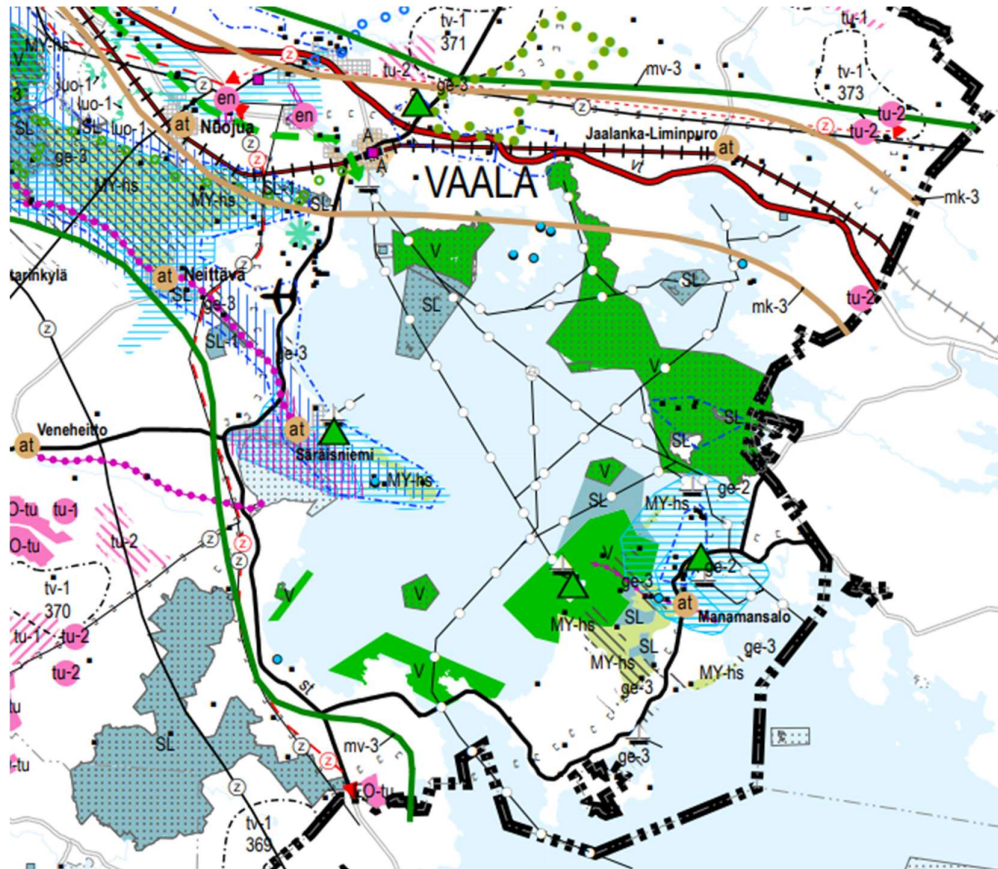
Osayleiskaavan päivitysalueella keskeisimmät maakuntakaavan merkinnät liittyvät etenkin matkailuun, kulttuuriympäristöön ja luontoon.

Suunnittelualuetta koskee matkailun vetovoima-alue / matkailun ja virkistysalueen kehittämisen kohdealue -merkintä (mv-3). Suunnittelumääräyksen mukaan *alueen maankäyttöä suunniteltaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota virkistysalueiden ja -reittien verkoston muodostamiseen sekä maisema- ja ympäristöarvojen säilymiseen ja matkailukeskusten rakentamisen sopeuttamiseen ympäristöön. Aluekohtaisen kehittämisperiaatteen mukaan alueen kehittäminen perustuu hyvinvointi- ja virkistyspalveluihin, kansallispuistoon ja Rokua Geopark –kokonaisuuteen, Oulujärveen sekä muuhun luontoon ja ulkoiluun liittyviin virkistystoimintoihin. Säräisniemen Ruununtörmä on osoitettu virkistys- ja matkailukohteena. Suunnittelualueelle sijoittuu myös virkistysalueita.*

Painuan uittokanava on osoitettu valtakunnallisesti arvokkaana rakennettuna kulttuuriympäristönä. Suunnittelumääräyksen mukaan *alueiden käytön suunnittelussa tulee edistää kulttuuriympäristön valtakunnallisten ja maakunnallisten arvojen säilymistä. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa on otettava huomioon rakennettujen kulttuuriympäristöjen kokonaisuudet ja ominaispiirteet. Suunnittelussa tulee erityisesti kiinnittää huomiota RKY 2009 -inventoinnissa sekä Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015 –selvityksessä kirjattuihin arvoihin ja ominaispiirteisiin.*

Suunnittelualueelle on osoitettu perinnemaisemakohteita.

Suunnittelualueen länsipuolella/länsireunalla kulkevan Fingridin 110 Kv -voimajohtokäytävän rinnalle on osoitettu ohjeellinen pääsähköjohto 400 kV. Merkinnällä osoitetut linjaukset perustuvat tuulivoimahankkeiden YVA-selvityksiin tai muihin riittäviksi arvioituihin selvityksiin, joissa voimajohtoon reitti on varmistettu pääpiirteissään toteuttamiskelpoiseksi, mutta voi vaatia vielä mahdollisia pieniä muutoksia. Merkintä pohjautuu Vaalan Nuojuan ja Joroisten Huutokosken välille kaavailtuun 400 kV voimajohtohankkeeseen. Hanke on kuvattu tarkemmin voimajohtoja käsittelevässä kappaleessa 3.7.

Kuva 2. Ote Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavayhdistelmästä (lähde: Pohjois-Pohjanmaan liitto).

Maakuntakaavassa on annettu lisäksi muun muassa seuraavia koko maakuntakaava-aluetta koskevia alueidenkäytön periaatteita ja yleismääräyksiä:

Maa- ja metsätalous

Yleisiä suunnittelumääräyksiä:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava hyvien ja yhtenäisten peltoalueiden säilyminen tuotantokäytössä. Maaseutua kehitettäessä on pyrittävä sovittamaan yhteen asutuksen tavoitteet ja maatalouden, mukaan lukien karjatalouden, toimintaedellytykset.

Maankäyttöä suunniteltaessa on tuettava metsätalousalueiden ja -yksiköiden yhtenäisyyttä ja toimivuutta. Metsätaloutta suunniteltaessa tulee edistää metsien monipuolista hyödyntämistä yhteensovittamalla eri käyttömuotojen ja luonnon monimuotoisuuden tavoitteita.

Rantojen käyttö

Kehittämisperiaatteet:

Turvataan tasapuoliset mahdollisuudet ranta-alueiden käyttöön varaamalla rantaa riittävästi yleiseen virkistykseen. Varaudutaan loma-asutuksen kasvun jatkumiseen ja erityyppisten loma-asuntoalueiden kysyntään: perinteinen omarantainen asutus järvialueilla, tiivis lomakylätyyppinen asutus merenrannikolla ja matkailukeskusten läheisyydessä. Tavoitteena on hyvien vapaa-ajan ympäristöjen muodostaminen tasapuolisesti eri käyttäjäryhmille.

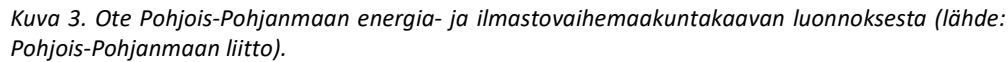
Rakentamista ohjataan sietokyvyltään hyvälle rannoille. Rakentamattomien ja pienten vesistöjen rannoille rakentamista ei suositeta. Maisemallisesti keskeiset ja arat rannat jätetään rakentamisen ulkopuolelle.

Vakituisen asumisen ja loma-asutuksen sijoittumisessa suositetaan kyläkeskusten, taajamien ja matkailukeskusten läheisyyttä. Suunnitelmallisella asuntorakentamisella tuetaan erityisesti maaseudun asutuksen ja palvelujen säilymistä.

Yleisiä suunnittelumääräyksiä:

Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee ottaa huomioon ranta-alueen ympäristöolosuhteet, vesihuollon järjestäminen sekä rakennusoikeuden, yhteiskäyttöalueiden ja yleisten alueiden tasapuolinen jakautuminen eri maanomistajille. Yksityiskohtaisemmissa kaavoissa voidaan taajamien ja kylien ulkopuolella enintään puolet rantaviivasta osoittaa rakennusmaaksi. Pienissä vesistöissä rantarakentamisen mitoituksessa tulee lisäksi ottaa huomioon vesistön sietokyky ja vesipinta-ala. Pienissä saarissa mitoituksen tulee perustua saaren pinta-alaan.

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihekaavunkaavan kaavaluonnos ja muu valmistelualueisto oli julkisesti nähtävillä loppukesällä 2022. Nähtävillä olleessa kaavaluonnoksessa suunnittelun läheisyyteen Painuanlahden länsipuolelle on osoitettu tuulivoimaloiden alue (tv-1 402). Merkintä on osoitettu voimassa olevan maakuntakaavan tuulivoimaloiden alue -merkintää laajempaan.

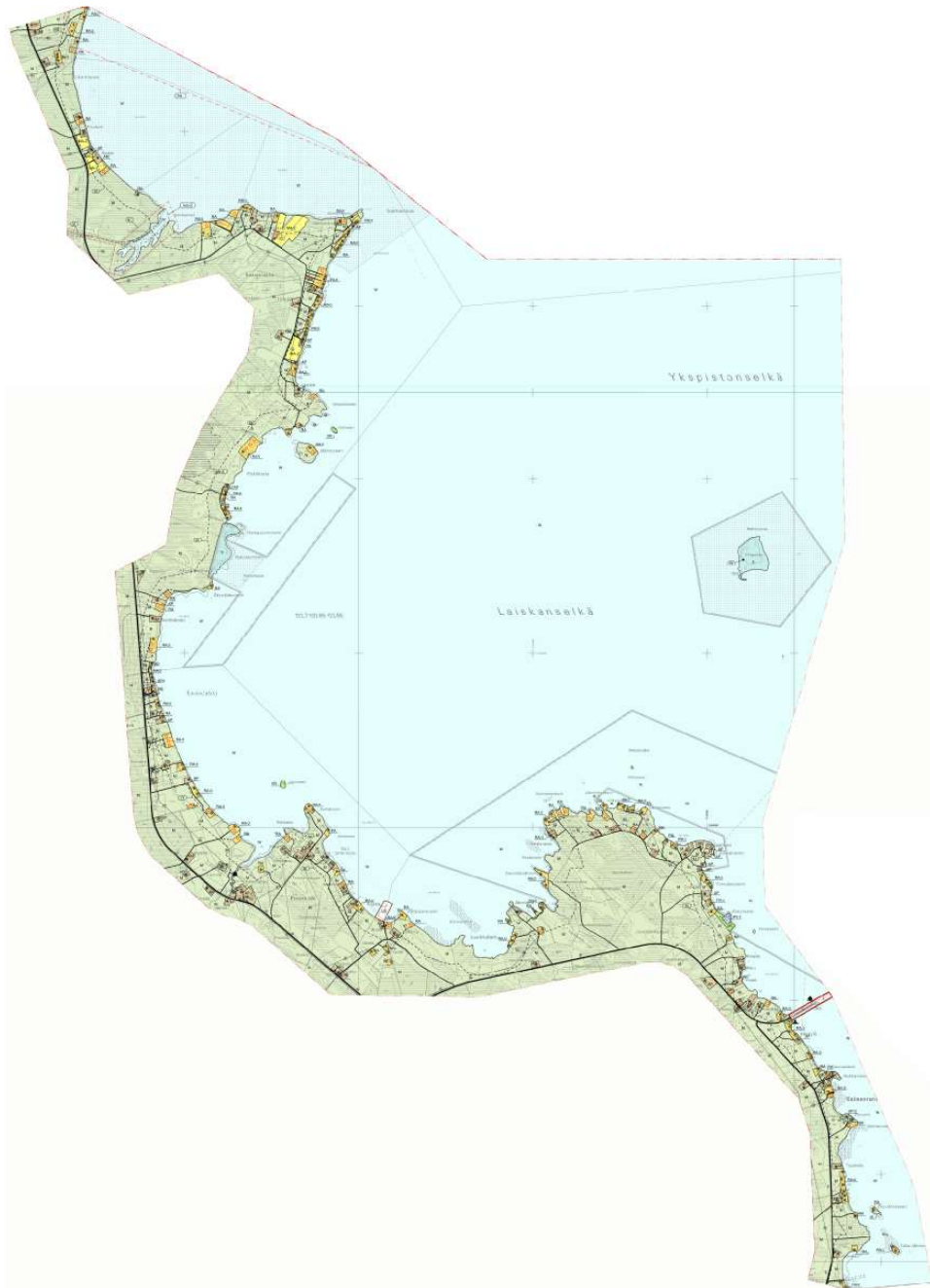

Yleiskaavat

- Manamansalon rantaosayleiskaavan muutos (hyväksytty 11.10.2018)
- Jaalangan rantayleiskaava (hyväksytty 5.3.2001)
- Kankarin rantayleiskaava (hyväksytty 5.3.2001)
- Keskustaajaman osayleiskaava 2030 (hyväksytty 23.4.2009, lainvoimainen 1.3.2016)
- Oulunjärven länsirannan rantaosayleiskaava -Nimisjärven osa-alue (hyväksytty 21.6.2004)
- Säräisniemen yleiskaava (hyväksytty 1.7.2004)
- Oulujärven länsirannan rantayleiskaava -Enonlahden osa-alue 2 (hyväksytty 21.6.2004)

8 (13)

Osayleiskaavan päivityksen suunnittelualue käsittää Oulujärven länsirannan rantaosayleiskaavan Enonlahden osa-alueen. Enonlahden osa-alueeseen kuuluu myös pieni Kajaanin kaupungin puolelle sijoittuva alue, jolle on osoitettu viisi lomarakennuspaikkaa. Alue ei kuulu yleiskaavan päivitysalueeseen, koska alue on siirtynyt osaksi Kajaanin kaupunkia.

Kuva 4. Enonlahden osa-alue kattaa Saarenrannan, Kydönperän, Enonlahden ja Salmenrannan alueet. Alueeseen kuuluu myös runsaasti Oulujärven vesialuetta ja Ykspiston saari (ote kunnan karttapalvelusta).

Yleiskaavan suunnittelualueen eteläpuolelle lähimmillään noin kolmen kilometrin etäisyydelle sijoittuu lainvoimainen Metsäamminkankaan tuulivoimapuiston osayleiskaava.

2.2.5 Asemakaavat ja ranta-asemakaavat

Osayleiskaavan päivitysalueella ei ole asemakaavoja tai ranta-asemakaavoja.

2.2.6 Rakennusjärjestys

Vaalan kunnanvaltuusto on hyväksynyt rakennusjärjestyksen 2001.

2.2.7 Pohjakartta ja kiinteistöt

Osayleiskaavojen päivitystyössä käytetään Maanmittauslaitoksen peruskartta-aineistoa ja kunkin kaavan osa-alueen päivitysvaiheen vireilletulohetken kiinteistöraja-aineistoja.

2.2.8 Selvitykset ja suunnitelmat

Kaavan laadinnassa hyödynnetään olemassa olevia aluetta koskevia selvityksiä, suunnitelmia ja tietokantoja. Selvityksiä on laadittu muun muassa maakuntakaavojen yhteydessä. Hyödynnettäviä aineistoja ovat muun muassa:

- Maakuntakaavat taustaselvityksineen
- Vaalan tuulivoimayleiskaavan aineisto
- Alueen asemakaavojen ja ranta-asemakaavojen aineistot
- SYKE:n aineistot ja tietokannat
- Muinaisjäännösrekisteri
- Vaalan kulttuuriympäristöohjelma
- GTK:n maankamara -tietokanta
- Kulttuuriympäristöjen ja maisema-alueiden inventoinnit
- Väyläviraston liikennemäärätiedot

2.2.9 Vireillä olevat muut suunnitelmat ja hankkeet

Oulujärven ympäristön rantaosayleiskaavatoissa on tarkoitus yhtenäistää kaavamääräyksiä siten, että Oulujärven ympäristössä olisi jatkossa ohjattu rakentamista ja maankäyttöä sekä ympäristön kehittämistä samalla tavalla.

3 LÄHTÖTIEDOT

3.1 Yleistä

Länsirannan rantayleiskaavan päivitystyössä ei päivitetä taustaselvityksiä, koska kaavatyössä ei ole tavoitteena osoittaa uusia rakennuspaikkoja tai muuta merkittävästi muuttuvaa maankäyttöä.

Voimassaolevien yleiskaavojen määräyksissä on esitetty seuraavia luonnon- ja maiseman kannalta tärkeitä kohteita sekä kulttuuriympäristön kohteita:

- luonnonsuojelualueet
- pohjavesialueet
- arvokkaat harjualueet
- kulttuurimaisema-alueet
- ympäristöarvoiltaan merkittävät alueet (maisemaltaan, eläimistöltään tai kasvillisuudeltaan arvokas)
- muinaismuistokohteet
- kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet
- rakennuslainsäädännön nojalla suojeltavat alueet
- muinaishistorialliset kohteet

Koska rantayleiskaavan laatimisesta on kulunut aikaa, lähtötiedot päivitetään vastaamaan tämänhetkistä tilannetta, vaikka varsinaisia uusia erilliselvityksiä ei tehdäkään. Lähtötiedot haetaan yleisistä rekisteriportaaleista (Esimerkiksi Suomen Ympäristökeskuksen, Museoviraston ja muiden mahdollisten viranomaisrekisterien tiedot sekä maakuntakaavan aineistot).

3.2 Luonnonympäristö

3.2.1 Yleiskuvaus

Vaalan kulttuuriympäristöohjelmassa Vaalan luonnonympäristöä kuvataan muun muassa seuraavasti: *Vaalan kasvillisuus on yleisvaikutelmaltaan karua. Runsasravinteisia, valtakunnallisia kasvi-harvinaisuuksia houkuttelevia kasvikeitaita ei kunnasta löydy. Mänty on vaalalaisen metsän valta-puu. Kuusikoita löytyy eniten Oulujokivarresta ja Oulujärven pohjoisrannalta Jaalangasta ja Limin-purolta. Laajoilla suoalueilla kuusi on vallannut kauas näkyvinä nauhakasvustoina purojen- ja jokien varret. Karuinta metsätyyppiä, jäkäläkangasta, esiintyy jääkauden lopulla kasaantuneilla hiekkasärkillä ja -harjuilla, joissa humuskerros on äärimmäisen ohut. Lehtoalueita esiintyy vähän. Ihmisen toiminta on aiheuttanut monia muutoksia luonnonkasvistolle.*

Oulujärvi on säännöstelty järvi, jonka vedenkorkeus vaihtelee. Säännöstelyn ylin vedenkorkeustaso on +123,50 m N60-korkeusjärjestelmässä. Vaalan kulttuuriympäristöohjelmassa säännöstelyn vaikutuksia kuvataan seuraavasti: *Oulujoen ja Oulujärven rannoilla on luonnontila muuttunut säännöstelyn takia. Säännöstely haittaa vesikasveja, mutta pahiten siitä on kärsinyt vesirajan kasvisto. Suurin, rantamaisemassakin näkyvä muutos lienee tapahtunut Painuanlahdella, jonka ennen paljaat, alavat rantahietikot ovat nopeasti muuttuneet leveäksi saraniittyvyöhykkeeksi. Muutoksia kasvillisuuteen ovat aiheuttaneet myös asutus, viljely ja kulkuväylien rakentaminen.*

3.2.2 Luonnonsuojelualueet

Natura-alueet

Yleiskaavan päivitysalueelle sijoittuu kaksi Natura-aluetta: Painuanlahti (FI 1200 801) ja Oulujärven saaret ja ranta-alueet (FI 1200 104). Alla on esitetty kuvaukset alueista (*ymparisto.fi*).

Painuanlahti (FI 1200 801, SPA) on Oulujärven lahti, joka lajistoltaan ja parimäärältään lukeutuu parhaimpiin pohjoissuomalaisiin lintuvesiin. Lahti on kasvamassa vähitellen umpeen. Ilmaversois-kasvillisuuden ehdoton valtalaji on järviruoko; enimmillään ruovikot ovat satojen metrien levyiset. Rannan saraniittyjen ja ruovikkojen välissä on järvikortteikkoja. Hiekkarannat ovat vähentyneet säännöstelyn aloittamisen jälkeen. Kelluslehtistä ja uposvesikasvillisuutta on niukasti. Yleisimpiä ovat palpakot, ärviät, ahvenvita ja keiholehdet.

Vuoden 1989 laskennoissa pesiviä lajeja oli 56, yhteisparimäärä 500. Uikku- ja sorsalintuja pesi 12 lajia (113 paria), kahlaajia 8 lajia (57 paria), lokkeja 2 lajia (4 paria) ja maalintuja 34 lajia (326 paria), joista kosteikkolajeja 8 (142 paria). Vesilinnuston valta-asema on selvä.

Lajistoltaan ja parimäärältään lukeutuu parhaisiin pohjoissuomalaisiin sisämaan lintuvesiin. Arvokkaimman osan pesimälinnustosta muodostavat silkkiuikku sekä eteläiset rehevien lintuvesien lajit härkälintu, heinätavi, lapasorsa, ruskosuohaukka sekä punajalkaviklo. Painuanlahdella on huomattava muuton- ja sulkasadon aikainen merkitys. Muuton aikana lahdella lepäilee myös arktisia vesilintuja ja kahlaajia.

Oulujärven saaret ja ranta-alueet (FI 1200 104, SCI, 6317 ha, Vaala, Paltamo, Kajaani). Oulujärvi on Suomen viidenneksi suurin järvi. Järven halki kulkee harjujakso lukuisine erilaisine muodostumineen. Tehokkaat rantavoimat synnyttävät hiekka- ja sorarannoilla erikoisia prosesseja, joita altaan kallistuminen vielä tehostaa. Alueen luonto - niin eläimistö kuin kasvillisuuskin - on omaleimaista ja siinä on jossain määrin yhtäläisyyksiä Perämeren luonnon kanssa. Säännöstely ja teollisuuden jätevesikuormitus aiheuttavat ympäristöhaittoja, mutta saaristossa on säilynyt huomattavia luonnonsuojelullisia arvoja. Rajaukseen sisältyy arvokkaimpia saariston osia, joista valtaosa kuuluu Oulujärven retkeilyalueeseen sekä vähäisiä mannerrantoja. Retkeilyalueen saarissa on luonnontilaisen kaltaisia vanhoja metsiä, ohutturpeisia luhtaisia nevoja (edustavin Kuostonsaaren Säippä, jossa kasvaa mm. ruskopiirtoheinä) ja pienialaisia rämeitä ja korpia. Omaleimaisuutta lisäävät merenrannikon luontotyyppejä muistuttavat esim. Ärjänsaarella hiekkarantoihin liittyvät dyynialueet sekä saaren sisäosien metsittyneet dyynit. Suurten metsäisten saarten linnustoon kuuluvat mm. metso, pyy, palokärki ja mehiläishaukka, ja rannoilla pesivät mm. joutsen ja kuikka.

Luonnoltaan omaleimainen suurjärvi, jolla on jossain määrin yhtäläisyyksiä Perämeren luonnon kanssa. Saaristoluonnossa on säilynyt huomattavia luonnonsuojelullisia arvoja, mm. suurten saarten luonnontilaisen kaltaiset vanhat metsät sekä harjusaarten omaleimaiset piirteet.

Yksityisten maiden suojelualueet

Alueella ei sijaitse yksityisten maiden luonnonsuojelualueita.

Arvokkaat linnustoalueet

Yleiskaavan päivitysalueelle sijoittuu FINIBA-alue (Suomen tärkeät lintualueet eli Finnish Important Bird Areas): Painuanlahti.

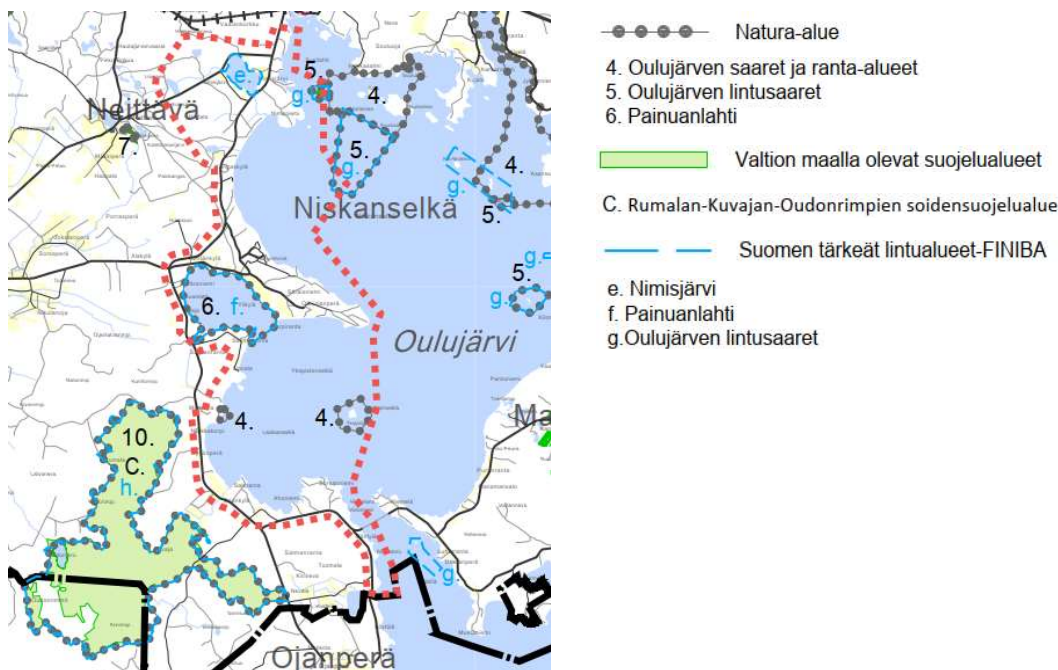
Arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat ja harjualueet

Yleiskaavan suunnittelualueelle ei sijoitu arvokkaita tuuli- ja rantakerrostumia.

Alueelle ei sijoitu valtakunnallisen harjajensuojeluohjelman alueita.

Muut alueet

Yleiskaavan päivitysalueen Enonlahden osa-alueen läheisyyteen sijoittuu Rumalan-Kuvajan-Oudonrimpien soidensuojelualue. Alue ei ulotu yleiskaava-alueelle saakka.

Kuva 5. Natura-alueet, valtionmaiden suojelualueet ja FINIBA-alueet (Täydennetty ote Vaalan tuulivoimaselävityksen liitekartasta). Punaisella on esitetty koko kaavoitettavan Länsirannan kaava-alueen suurpiirteinen raja.

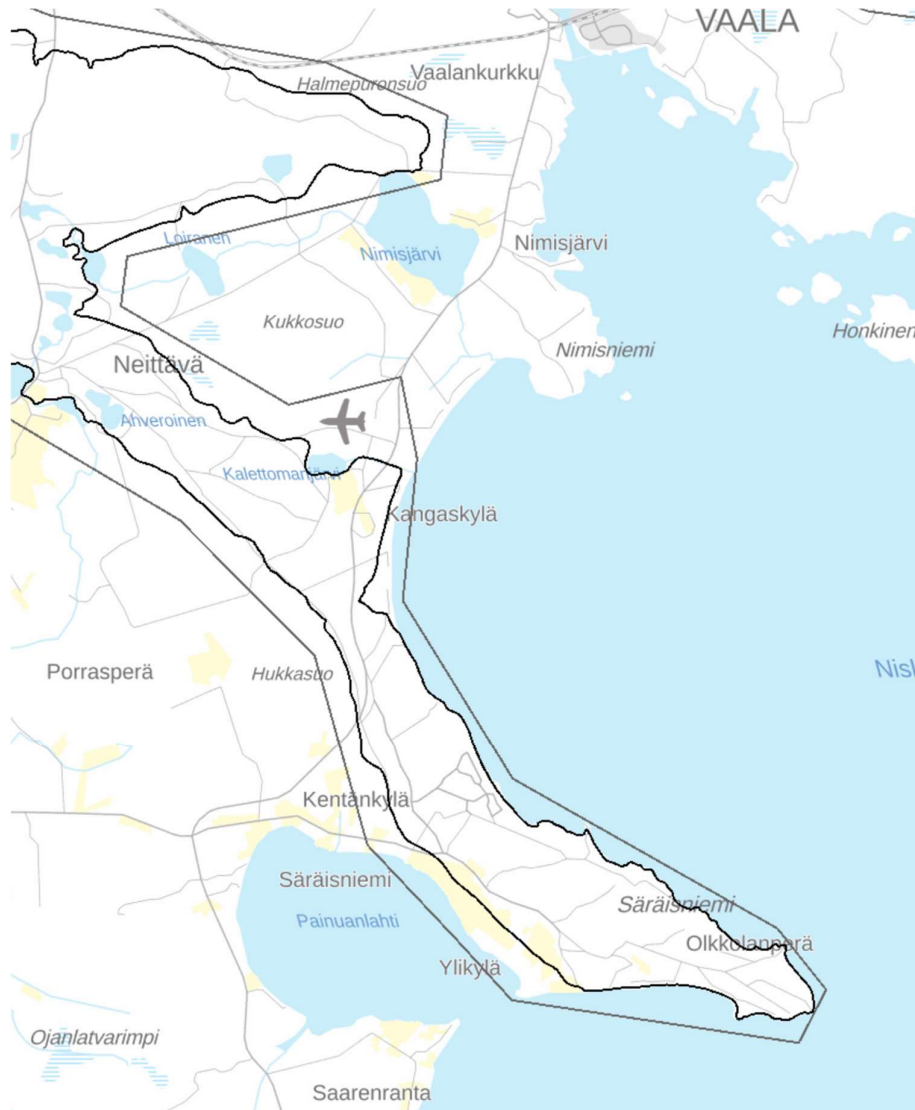
Suunnittelualueelle sijoittuu suojeluohjelmien alue, lintuvesiensuojeluohjelma-alue Painuanlahti (LVO110264) joka on myös Natura-alue. Ykspiston saari kuuluu rantojensuojeluohjelma-alueeseen Oulujoen saaristot (RSO110107). Näitä alueita koskeva tavoite on, että niihin ei rakennettaisi lisää rakennuksia ja ne säilytettäisiin mahdollisimman luonnontilaisina. Alueeseen liittyy Oulujärven retkeilyalue, joka on osa Rokua Geoparkia (UNESCON kansainvälisen geologisten kohteiden verkoston osa). Saari on myöskin Natura-alue.

Lisäksi alueen pohjoispuolella on maisemakokonaisuus Säräisniemi (MAO110120): Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue Valtioneuvoston periaatepäätöksen 1995 mukaan. Kainuun kulttuuri-maisemat ja maisemanähtävyydet (Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitys- ja täydennysinventointi 2011-2013) mukaan Säräisniemen alue on muutettu maakunnallisesti arvokkaaksi.

Kasvien esiintymisalueista yleiskaavatyössä huomioidaan voimassa olevassa kaavassa esitetyt luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä alueet sekä ympäristöltään merkittävät alueet. Nämä on jaoteltu luonnonsuojelu-, metsä- ja vesilain mukaisiin luontotyyppisiin sekä maisemaltaan, eläimistöltään ja kasvillisuudeltaan arvokkaisiin alueisiin.

3.2.3 Pohjavesialueet

Yleiskaavan suunnittelualueen pohjoispuolella sijaitsee yksi pohjavesialue (Rokua, 1178503). Kaava-alueella pohjavesialue sijaitsee Säräisniemen alueella ja Nimisjärven alueella. Alue jatkuu Rokuan suuntaan. Pohjavesialueen luokka on 1E (Vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue, jonka pohjavedestä pintavesi- tai maaekosysteemi on suoraan riippuvainen). Alla olevassa kuvassa 9 on esitetty pohjavesialueen rajausta ja sijaintia.

Kuva 6. Pohjavesialueen sijainti suunnittelualueen keskiosassa Säräisniemen alueella (Aineisto: Suomen Ympäristökeskus)

3.2.4 Vesistöt

Yleiskaavan suunnittelualueen merkittävin vesistö on Oulujärvi, joka on Suomen viidenneksi suurin järvi (pinta-ala noin 887 km²). Oulujärvi on säännöstely, mikä vaikuttaa myös järven pinta-alaan.

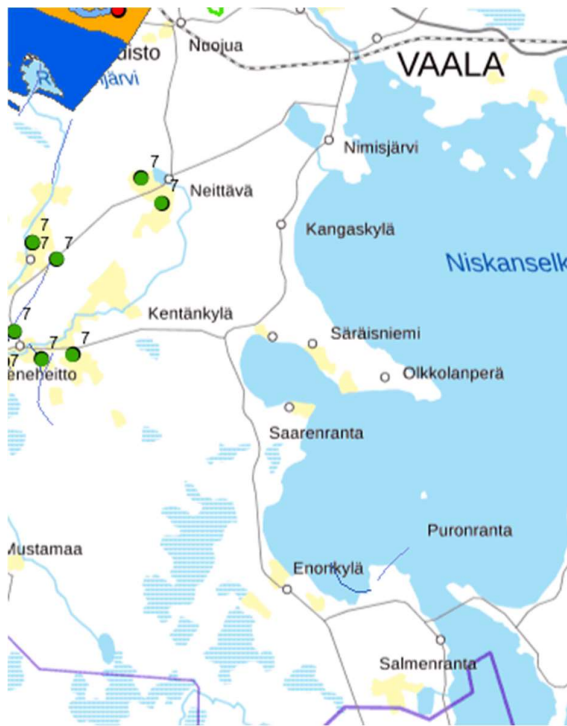
Järven suurin syvyys on 35 metriä. Yleiskaavan muutosalueelle sijoittuu järven länsiossa. Ekologisesti tilaltaan Oulujärvi on hyvä (SYKE, vesikartta, tarkistettu 4.5.2022). Suunnittelualueella sijaitsee myös pieniä ojia.

3.2.5 Tulva-alueet

Alueella ei sijaitse merkittäviä tulva-alueita. Oulujärvi on säännöstelty vesistö.

3.2.6 Pilaantuneet maa-alueet ja maaperän pilaantumiskit

Alue ei ole happamien sulfaattimaiden esiintymisalueita (lähde: <https://gtkdata.gtk.fi/Hasu/index.html>). Kariniemen ja Sorsanniemen alueella on mustaliusketta. Suomen ympäristökeskuksen (2021) mukaan Suomen kallioperässä esiintyy paikoitellen hiiltä ja rikkiä sisältäviä mustaliuskejakoja, jotka ovat alun perin syntyneet noin kaksi miljardia vuotta sitten merenpohjaan kerrostuneista liejuista. Happamuus johtuu rikkihaposta. Maankäyttö, erityisesti kaivu- ja kuivatustoimet voivat johtaa maaperässä olevan rikin hapettumiseen ja rikkihapon muodostumiseen ja sitä myöten ympäristö- ja rakennusteknisiin ongelmiin.

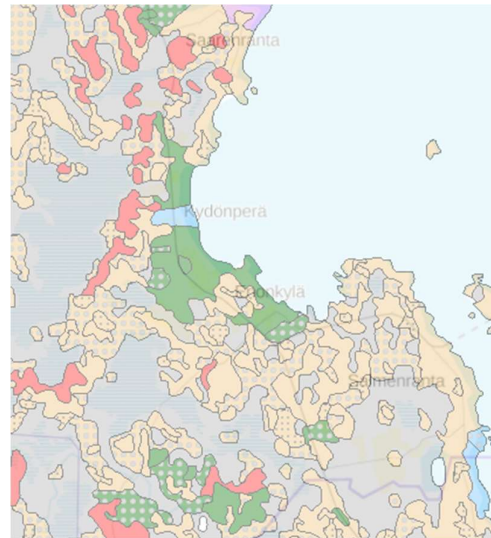
Kuva 7. Ote GTK:n happamien sulfaattimaiden kartasta (haettu 3.5.2023). Enonkylän itäpuolella olevat siniset viivamaiset kohteet ovat mustaliusketta, jotka tulkittu magneettiselta/sähkömagneettiselta kartalta.

3.2.7 Maaperäolosuhteet

Alla olevassa kuvassa 12 on esitetty yleispiirteisesti alueen maaperä. Alueen maaperä on pääosin karkeaa (vihreät alueet kartalla) ja sekalajitteista (ruskeat alueet). Alueella on myös muun muassa turvemaita (harmaat alueet) sekä kalliomaita ja kalliopaljastumia (punaiset alueet). Hienojakoisen

maalajin aluetta on Saarenrannan alueella (violetti alue) ja savista aluetta Kydönperän alueella (vaaleansininen väri).

Kuva 8. Otteet GTK:n maankamara -tietokannasta, haettu 31.7.2020).

3.2.8 Maa-ainesten otto

Alueella ei ole voimassa olevia maa-ainestenottolupia (Maa-ainestenottoluvat ja kiviainesarannot -karttapalvelu SYKE, tarkistettu 3.5.2023).

3.3 Maisema

3.3.1 Yleiskuvaus

Vaalan seutu paljastui viimeisimmän jääkauden jälkeen jään ja veden alta n. 7000 v eaa. Noin 6 500 eaa oli Vaalasta paljastunut jo Oulujärven ympäristö ja Rokuan alue sekä nykyisen kunnan pohjoiset osat. Harjujen ja muinaisrantojen muodostuminen tapahtui tuolloin. Vaalan maisemia yhä tänä päivänä dominoiva suovaltaisuus sai alkunsa jo tuolloin maaston soistumisen alkaessa. Oulujärvi on muotoutunut nykyiselleen maannousun myötä kivikaudella eli noin 1600 eaa. Oulujoki alkoi kehittyä noin 6 300 v. eaa. Joen kasvaessa ja syvetessä leikkautuivat hiekkaperäiseen maaperään yhä nykyäänkin näkyvissä olevat raviinit (paikallinen nimitys kursu). Raviinien muodostuminen päättyi, kun hiekkaa kovempi moreenimaa-aines paljastui.

Vaala kuuluu maisemamaakuntajakoissa (Maisema-alueityöryhmän mietintö I) Oulujärven seutuun, ja pohjoisimmilta osiltaan Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutuun. Vaalan länsipuolelta alkaa Suomenselän alue, ja kunnan läntisimmät osat voidaan katsoa kuuluvaksi myös tähän alueeseen.

Kuva 10. Ote maisemamaakuntajako-kartasta (lähde: Tapio Heikkilä, Ympäristöministeriö).

Yleiskaavan päivitysalue kuuluu Oulujärven seutuun. Seudulla maasto on pääpiirteissään hyvin tasaista, mutta pinnanmuodot alkava jyrkentyä kohti itäpuolisia vaara-alueita. Maisemamaakunnan yksilöllisin ja hallitsevin tuntomerkki on laajojen selkäviesien ja saaristojen mahtava Oulujärvi, "Kainuun meri". Aluetta sanotaan maassamme ainutlaatuiseksi, usean maisemaelementin solmukohdaksi, jota hallitsevat upealle suurjärvelle avautuvat maisemat. Seutu on vaihteluisuutta, jossa yleisilme on karuhko. Oulujärven poikki kulkee huomattava, luoteesta kaakkoon suuntautuva harjumuodostumajako. Seudulla on runsaasti soita, ja asutus melko harvaa.

Suomenselän alueen sanotaan olevan karu ja laakea vedenjakajaseutu Pohjanmaan ja Järvi-Suomen välillä. Maasto on joko suhteellisen tasaista tai korkeussuhteiltaan vaihtelevaa tai kumpuilevaa, maa on yleensä karun moreenin peitossa ja paikoin on laajoja kumpuilevia drumliinikenttiä. Alueen poikki kulkee harvakseltaan harjujaksoja. Kasvillisuus on yleensä karua, ja soita on huomattavan paljon. Asutus on aina ollut harvaa.

3.3.2 Arvokkaat maisema-alueet

Kuva 11. Valtakunnallisesti (vihreä) ja maakunnallisesti (violetti) arvokkaat maisema-alueet: Rukana (26), Neittävän kylä (28) ja Säräisniemi (30) (Lähde: Kainuun kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet).

Säräisniemi

Säräisniemen alue luokiteltiin aiemmin valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi, mutta vuosien 2011–2013 päivitysinventoinnin yhteydessä luokitus muutettiin maakunnallisesti arvokkaaksi (Kainuun kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet, päivitys- ja täydennysinventointi 2011-2013). Säräisniemen kulttuuriympäristön arvot painottuvat rakennettuun kulttuuriympäristöön ja alueen kulttuurihistorialliseen merkitykseen maakunnassa. Se on luonteeltaan kirkonkylä ja kuntakeskus.

Säräisniemi on osa Oulujärven halkaisevaa luode-kaakko-suuntaista harjumuodostumaa. Niemen kainalossa on suojaista, matala Painuanlahti, joka lukeutuu Pohjois-Suomen parhaisiin lintuvesiin. Säräisniemi on pinnanmuodoiltaan tasaista ja karua hiekkakangasta lukuun ottamatta vehmaita Painuanlahden ranta-alueita. Painuanlahden puoleisilla rannoilla on avaria peltoaukeita ja peltojen yli avautuvat paikoitellen komeat järvimaisemat Painuanlahdelle. Niemen pohjoispuolella on seudulle tyypillisiä jyrkkiä vyöryrantoja. Kauniit jäkäläkankaat antavat maisemalle oman leimansa.

Säräisniemen pysyvä kyläasutus kehittyi 1600-luvulla, jolloin Säräisniemi nousi Oulujärven länsipuolen keskuksesi. Säräisniemi tuli Paltamon kappeliseurakunnaksi vuonna 1799. Säräisniemi oli pitkään kuntakeskus ja keskeinen kirkonkylä, mikä näkyy edelleen kylärakenteessa. Vanha kuntakeskus niemen eteläosassa on rakentunut nauhamaisesti kylätien varteen. Vanhat puukujanteet, petäjät ja korkeat kyläkuuset elävöittävät kylämaisemaa.

Kylän rakennuskanta on ajallisesti kerrostunutta ja pääosin ennen vuotta 1970 rakennettua. Kulttuurihistoriallisesti merkittäviä rakennuksia ovat 1700-luvulla rakennetun kirkon ja tulpin lisäksi hallinnolliset rakennukset: koulu, kunnantalo ja lainajyvämakasiini. Kainuun vanhin tie (Keisarintie) kulkee Säräisniemen kautta. Reitti kulki Oulusta Säräisniemeen, mistä jatkettiin joko jäätä pitkin tai vesitse Kajaaniin. Säräisniemen pohjoisosassa on matkailu- ja virkistyskeskus. Kylällä saadaan sivutuloja jäkälännostosta.

3.3.3 Perinnemaisemat

Perinnemaisemakohteet ovat perinteisten maankäyttötapojen muovaamia alueita. Ne ovat usein tärkeitä myös ekologisesti, biotooppeina. Perinnebiotoopit ovat perinteisen maatalouden synnyttämiä ainutlaatuisia lajistollisia kokonaisuuksia. Perinnebiotoopit ovat kulttuurivaikutteisia, pääosin niitto- ja laiduntalouden muovaamia luontotyyppisiä, kuten niittyjä, hakamaita, metsälaitumia ja nummia (*Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan kaavaselostus*).

Yleiskaavan päivitysalueella sijaitsee seuraavat perinnemaisemakohteet (suluissa arvoluokka, jossa M on maakunnallisesti, P paikallisesti arvokas):

- Enonkylän laitumet (M+)
- Linnalan rantalaidun (P-)
- Turulan haka (P+)

3.4 Rakennettu ympäristö

3.4.1 Rakennettu kulttuuriympäristö

Valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö RKY

Alueella sijaitsee valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö, **Painuan uittokanava**. Alla on esitetty kohteen kuvaus ja kartta.

Painuan uittokanava

Kuvaus

Siikajoen eli Neittävän uittokanava tai Painuan kanava on uittotoimintaan liittyvä mittava erikoisrakennelma 1900-luvun alusta.

Siikajoen uittokanava yhdistää Oulujärven länsirannalla olevan Painuanlahden ja Pohjanlahteen laskevan Siikajoen sivujoen, Neittävänjoen. Pituutta avoimella maakanavalla on lähes 13 km. Se kulkee pääosin multa-, turve- ja suoalueella. Sen takia kanavan luiskat on tuettu puurakenteilla ja kanavan reunaluiskiin on tasoitettu vonkapaikat. Painuanlahden päässä kanava kulkee 3,5 km kuivemman maan halki. Ns. Maaselän poikki on tehty noin 200 metrin pituinen kallioleikkaus. Pudotuskorkeuden (21,4 m) takia kanavaan on rakennettu

yhdeksän 17-120 metrin pituista puuseinäistä uittoränniä. Puitten nostamista varten Neitävänjoessa on ollut kolme höyryvoimalla toimivaa, proomujen päällä olevaa ja siirrettävää nostolaitetta, kiramoa.

Soidinkankaalla on ollut uittotöistä ja kanavan kunnossapidosta huolehtineen kanavankait-sijan vahtitupa ulkorakennuksineen. Vahtitupa on siirretty Säräisniemelle ja sittemmin palanut. Kanavavahdin mansardikattoinen talo piharakennuksineen on kanavan varressa Tallasaaaren kohdalla.

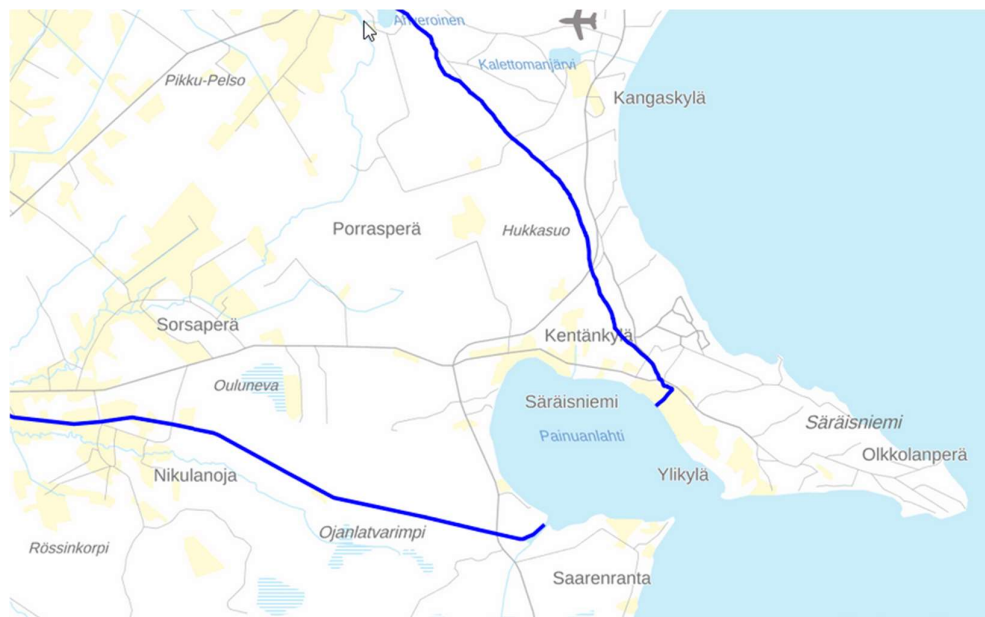
Historia

Oulujärveltä kuljetettiin vuosisatoja puuta maitse Siikajoelle Veneheiton kautta. Oulujärven yhdistämistä Pohjanlahteen esitti jo Pietari Brahe 1656. Sahateollisuuden kasvun myötä puutavaran kysyntä lisääntyi 1800-luvun lopulla, ja rannikon sahat kiinnostuivat Kainuun metsävaroista.

Esitys Siikajoen uittokanavan rakentamisesta tehtiin Raahen Puutavaraosakeyhtiön ja Ruukin sahan omistajan A. Lagerlöfin aloitteesta 1898. Kanavan rakentaminen aloitettiin 1902 ja se oli valmiina 1908. Kanavan pohjaan tehtiin kalliokohtia lukuun ottamatta puulava. Kanavan yli rakennettiin 10 palkkisiltaa. Kanava aidattiin osittain. Kanava rakennettiin valtion hätäaputöinä halla- ja katovuosien takia, töissä oli noin 200 miestä.

Siikajoki ei kuitenkaan täyttänyt toiveita edullisena uittoväylänä, vaan kanavan käyttö lopui kannattamattomana 1926. Kanava julistettiin luonnonkanavaksi 1935.

Lähde: Museovirasto, valtakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt RKY.

Kuva 12. Valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä edustavat aluekokonaisuudet: Keisarintie (ylempi viivamerkintä, ei sijoitu tälle kaava-alueelle) ja Painuan uittokanava (alempi viivamerkintä). (MML Paikkatietoikkuna, haettu 5.5.2022).

Maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö

Säräisniemen kylä on maakunnallisesti arvokas kokonaisuus. Säräisniemen kylän alueella sijaitsee useita maakunnallisesti tai paikallisesti arvokkaita kohteita. Alueen kuvauksen mukaan:

Kuvaus

Viehättävä nauhamainen kyläraitti, jonka rakennuskanta on kerroksista. Tärkeimmät näkymät Säräisniemellä muodostuvat kyläraitilta peltojen yli Painuanlahdelle. Kylän sydän on teiden risteyksessä ja kirkon ympärillä. Risteyksessä sijaitseva vanhan kunnantalo on raitin ilmeen ja sen historiallisuuden kannalta tärkeä. Kunnaksen aitta ja riihi kirkon naapurissa ovat myös raitin varren miljööön kiinnekohtia, samoin maisemallisesti tärkeät Paavolan aitat ja luhti.

Vanhimmat rakennukset ovat vuosina 1779–1781 rakennettu kirkko ja vuonna 1793 rakennettu kellotapuli. Hallintoon liittyvät kunnan vanhin koulu- (1861–1862), vanha kunnantalo (1920-l.) sekä lainajyvämakasiini (1861–1862). Lisäksi seurakunnan vanhimpia rakennuksia ovat Lukkarilan vanha päärakennus ja aitat, sekä pappilan aittarakennukset ja navetta. Vanhimpia talonpoikaisia asuinrakennuksia ovat vuodelta 1851 periytyvä Paavola, 1800-luvun lopulta oleva Valtala, vuodelta 1885 periytyvä Valamo ja 1901 valmistunut Haatajan talo. 1800-luvun rakennuskantaa edustavat myös Paavolan aitat, Keskitalon ja Kunnaan piha-aitat, sekä Valtalan ja Olkkolan piha-aitat. Alueellisesti harvinaista rakennustyyppiä edustaa kotiseutumuseon pihapiiriin siirretty tuulimylly.

Kyläraitin varren 1900-luvun alkupuolen entisten torppien pihapiirit, kuten Hannula tai Rantala, tai muut pienet Toukolan tai Hakolan tapaiset asumukset muodostavat mielenkiintoisen kokonaisuuden. Samoin peltotilkkujen ympäröimät jälleenrakennusajan talouskeskukset, kuten Suopelto ja Metsärinne, ovat arvokas osa kylän rakennettua ympäristöä.

Julkiset rakennukset kuten entinen terveystalo, Alilan kunnalliskodin 1950-luvun rakennukset tai uusi kansakoulu kertovat Säräisniemen asemasta kunnan keskuksena, samoin 1950-luvun loppupuolen Kestilän Osuuskaupan myymälä, asuinliikerakennus Tapiola ja tiilirakenteinen Hepo-ojan linja-autovarikko.

Raitin varrella on monia alkuperäisasunsa säilyttäneitä 1950- ja 60-lukujen omakotitaloja - esimerkiksi rapatut Suutari ja Jukola tai lautarakenteinen Keskipelto.

Kainuun vanhin tie, Keisarintie, kulkee Säräisniemen kylän kautta. Tätä tietä käytti Kustaa II Aadolf vuonna 1622 palatessaan Liivinmaan sodasta.

Historia

Säräisniemi on yksi Oulujärven vanhimmista kylistä. Kiinteää asutusta kylällä on ollut jo 1500-luvun lopulta, jolloin Oulujärven erämaa-alueita asutettiin Kustaa Vaasan toimesta. Oulujärven erämaiden asuttamista haittasivat kuitenkin venäläisten vainoretket. Säräisniemen kyläkin joutui hävityksen kohteeksi 1500-luvun lopulla. Ennen ns. rappasotia tiedetään kylässä olleen 15 taloa. Pysyvä kyläasutus kehittyi 1600-luvulla, jolloin Säräisniemi nousi Oulujärven länsipuolen keskuksiksi.

Säräisniemestä tuli Paltamon kappeliseurakunta 1779. Samana vuonna aloitettiin Säräisniemen kirkon rakentaminen. Vuonna 1864 Säräisniemi erotettiin itsenäiseksi kirkkoherrakunnaksi. Seuraavana vuonna "Keisarillisen Majesteetin armollisella julistuksella" määrättiin jokaisesta itsenäisestä seurakunnasta muodostettavaksi oma kunta. Säräisniemen kuntaan tuli kuuluvaksi Säräisniemen lisäksi Saaresmäki, Manamansalo, Vuolijoki, Jaalanka,

Kukkola, Oterma ja Veneheitto. Myöhemmin Vuolijoen kylästä ja muutamasta lähikylästä muodostettiin Vuolijoen kunta.

Kuntakeskus siirtyi vuonna 1954 Vaalan Niskaan.

Lähde: Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015. Vaalan maakunnallisesti arvokkaan rakennusperinnön päivitysinventointi, Pohjois-Pohjanmaan liitto, 2017.

Suunnittelualueella sijaitsevat maakunnallisesti arvokkaat kohteet:

Saarenrannassa sijaitsevat kohteet:

- Linnala (26)
- Ojala (24)

Salmenrannassa sijaitsevat kohteet:

- Alassalmi (25)

Kaavakartalla osoitetut maakunnallisesti arvokkaat kohteet ovat 3. vaihemaakuntakaavan mukaisia. Numerointi jatkaa aiempien Oulujärven rantaosayleiskaavojen päivitysten numerointia.

Kohteiden sijaintipaikat ja kuvaukset löytyvät liitteestä 1.

Paikallisesti arvokkaat kohteet

Maakunnallisessa inventoinnissa on huomioitu useita mahdollisia paikallisesti arvokkaita kohteita. Näiden kohteiden arvoja ja merkitystä arvioidaan jatkossa tämän yleiskaavatyön yhteydessä.

Enonkylässä sijaitsevat kohteet:

- Enonkylän entinen kansakoulu (69)
- Leinola (68)

Salmenrannassa sijaitsevat kohteet:

- Salmi (70)

3.5 Arkeologinen kulttuuriperintö

Vaalaan on laadittu arkeologinen inventointi vuonna 2017 (Vaalan kunnan arkeologinen päivitysinventointi, Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu, 28.11.2017). Muinaismuistolain 295/63 nojalla rauhoitettuja kiinteitä muinaisjäännoiksi on kaava-alueella seuraavasti (tarkistettu muinaisjäänösrekisteristä 5.5.2022, sulkeissa oleva numero viittaa muinaisjäänösrekisterin mukaiseen kohdetunnukseen):

Numerointi jatkaa Oulujärven aiempien osayleiskaavojen päivitysten numerointia, eikä tämän vuoksi ala numerosta 1.

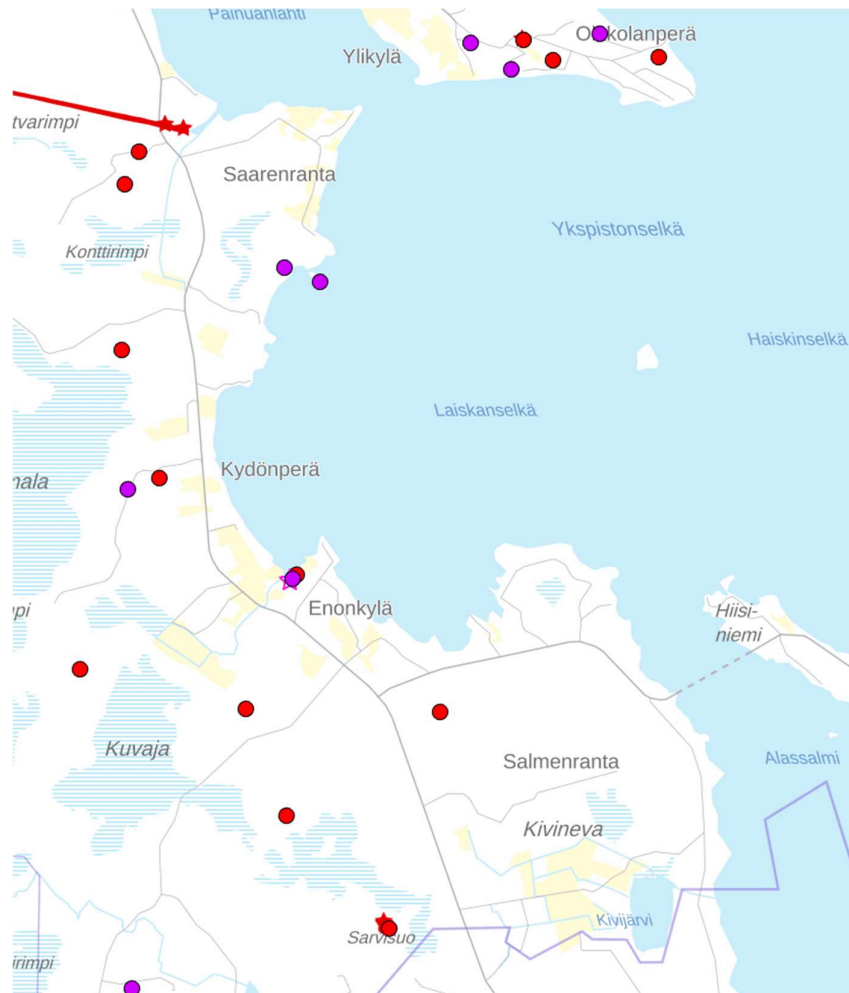
Kiinteä muinaisjäänös:

88. Ojaranta 2, kiinteä muinaisjäänös (1000031768)

Lisäksi kaavassa on esitetty tervahaudat, joihin lukeutuvat myös Museoviraston mahdolliset muinaisjäänökset.

Alueella on lisäksi seuraavia kohteita, joita ei ole esitetty kaavakartalla:

- Alasalmi, kivikautinen löytöpaikka, tunnus 1000030513. Vuonna 1874 kokoelmiin toimitettu tasatalta KM 1587 on todennäköisesti löydetty nykyisen Alassalmen (pitäjänkartalla Alasalmi) talon alueelta. Kohdetta ei ole maastossa tarkastettu.
- Metsärinne, muu kulttuuriperintökohde, tunnus 1000031826. Vanhalla metsittyneellä peltoalueella on 3 viljelysrykkiötä, mitat 3,5 – 4,5 x 2,5 – 3 m, korkeus 0,5 – 0,7 m. Alueella kasvaa yli 80 vuotta vanhaa mäntymetsää.
- Ojaranta, muu kohde, tunnus 1000031825. Vanhalla metsittyneellä peltoalueella on maa-kellarin kivistä tehty perustus, se on kooltaan n. 4,5 x 4,5 m ja korkeus on n. 0,7 m. Kellarikuopan mitat ovat n. 3 x 3 m, syvyys > 1 m, kuopassa on metalliromua.
- Ykspisto, muu kulttuuriperintökohde, tunnus 1000025735. Kiinnitysrengas

Kuva 13. Suunnittelualueella sijaitsevat arkeologiset kohteet Museoviraston muinaisjäännösrekisterin mukaan. (Kartta Museovirasto, Kulttuuriympäristön palveluikkuna, haettu 11.5.2023). Kiinteät muinaisjäännökset on esitetty kartalla punaisilla, mahdolliset muinaisjäännökset violeteilla merkeillä.

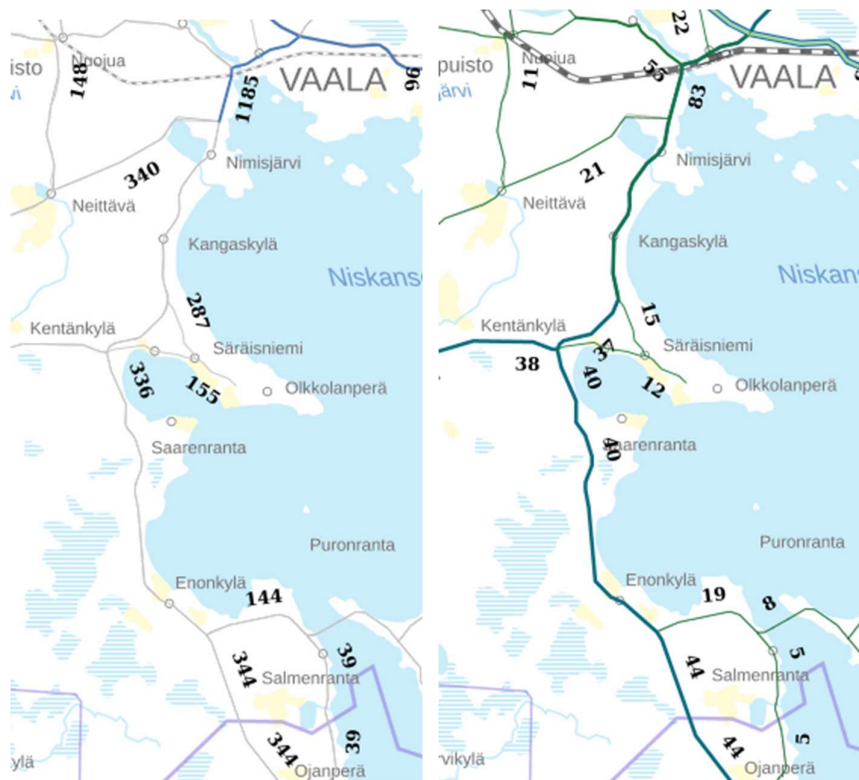
3.6 Liikenne

Maantiet

Oulujärven länsirannan pääväylinä toimivat seututiet 800 ja 879. Nämä ovat suunnittelualueen liikennöidyimpiä teitä. Suurimmillaan liikennemäärät ovat Vaalan keskustan eteläpuolella, jossa keskimääräinen ajoneuvoliikenne on 1185 ajoneuvoa vuorokaudessa. Muualla suunnittelualueella määrät jäävät alle 500 ajoneuvoa vuorokaudessa.

Muita suunnittelualueen maanteitä ovat yhdystiet 8210, 8220, 19007, 19010 ja 19011. Nämä tiet ovat varsin vähäliikenteisiä. Yhdysteistä liikennemäärät ovat korkeimmat yhdystiellä 19007 (340 ajoneuvoa vuorokaudessa).

Edellä esitetyt lukemat kuvaavat keskimääräistä liikennemäärää. Ajoittain, esimerkiksi lomakausina, liikennemäärät alueella ovat keskimääräistä selvästi korkeammalla tasolla.

Kuvat 14 ja 15. Alueen maanteiden liikennemäärät. Vasemmalla kokonaisliikennemäärä 2021, oikealla raskaan liikenteen liikennemäärät 2021. Lähde: Väylävirasto (<https://vayla.fi/vaylista/aineistot/kartat/liikennemaarakartat>)

Suunnittelualueen eteläosassa sijaitsee Alassalmen lossi, joka kulkee Manamansalon ja Salmenrannan väliä.

Kävely ja pyöräily

Alueella ei ole kevyenliikenteen väyliä.

Joukkoliikenne

Joukkoliikenteen osalta alue tukeutuu pääosin Vaalan taajaman kautta kulkeviin linja-auto- ja junayhteyksiin. Kunta järjestää asiointikyytejä ja koulukuljetuksia suunnittelualueelta keskustan suuntaan.

Satamat

Länsirannan alueella sijaitsee useita kunnan omistamia venesatamia (Ruununtörmä, Aittoniemi ja Vähäoja). Myös Äpätissä on venesatama.

Rautatiet

Suunnittelualueella ei sijaitse rautateitä. Alueen pohjoispuolelle kunnan keskustassa sijaitsee rautatieasema, josta on hyvät junayhteydet Oulun ja Kajaanin suuntiin.

3.7 Voimajohdot

Alueen länsipuolella kulkee voimajohtokäytävä (Nuojuu-Vuolijoki, 110 kV).

Voimajohtokäytävän rinnalle on suunnitteilla uusi 400 + 110 kV voimajohto (ns. Järvilinjan vahvistaminen). Alueelle sijoittuva osuus on osa Nuojuu (Vaala) – Huutokoski (Joroinen) välille suunnitellusta uudesta voimajohdosta. Hanke on osa kantaverkon pitkän aikavälin kehittämistä. Hankkeen avulla vahvistetaan Suomen etelä-pohjoissuuntaista sähkönsiirtokapasiteettia. Voimajohdon jatkosuunnittelun tavoiteaikataulua ei ole vielä päätetty, sillä aikataulu on riippuvainen sähkönsiirtotarpeiden kehittymisestä (*Fingrid 2018, 400 kV voimajohto välillä Nuojuu -Huutokoski, selvitys maakuntakaavaa varten*).

3.8 Yhdyskuntateknikka

Suunnittelualueella ei ole kunnallista viemäriverkostoa.

Vesijohtoverkosto on kattava ranta-alueilla lähes koko suunnittelualueella.

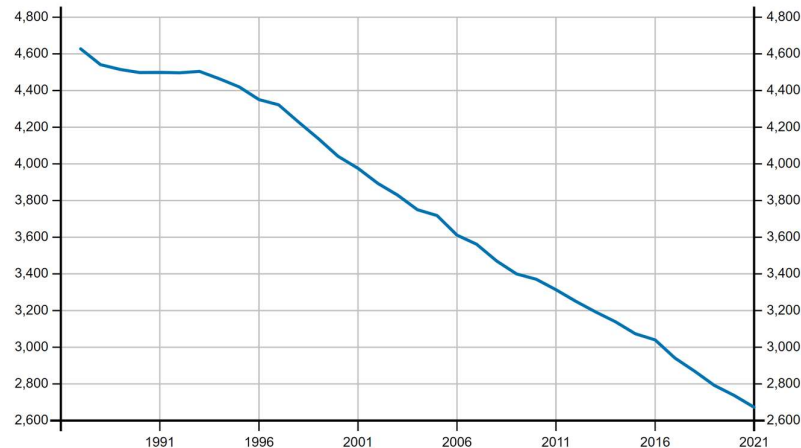
3.9 Maanomistus ja emätilaselvitys

Alueen maanomistus on pääosin yksityisillä. Alueelle on tehty emätilaselvitys voimassa olevan kaavan laatimisen yhteydessä. Emätilaselvitys on päivitetty kaavapäivityksen yhteydessä, mutta mitoitusta ei ole päivitetty kaavapäivityksen yhteydessä. Kaavakartalle on korjattu voimassa olevan kaavan virheet, tuotu olevat rakennuspaikat sekä rakentamattomat rakennuspaikat symbolein sekä kiinnitetty rakennuspaikat voimassa oleviin kiinteistörajoihin.

3.10 Väestö, elinkeinot, rakentaminen sekä palvelut

Vaalan väkiluku oli 2 673 henkeä vuoden 2021 lopussa (lähde: Tilastokeskus). Määrä on vähentynyt 2,3 % edellisestä vuodesta, mikä johtuu sekä syntyneiden osuudesta että muuttoliikkeestä. Väestön väheneminen on jatkunut koko 2000-luvun. Vuonna 2000 asukkaita oli vielä yli 4000.

Väkiluku 1987-2021

Kuva 16. Vaalan väestökehitys vuodesta 1987 vuoteen 2021. Lähde: Tilastokeskus.

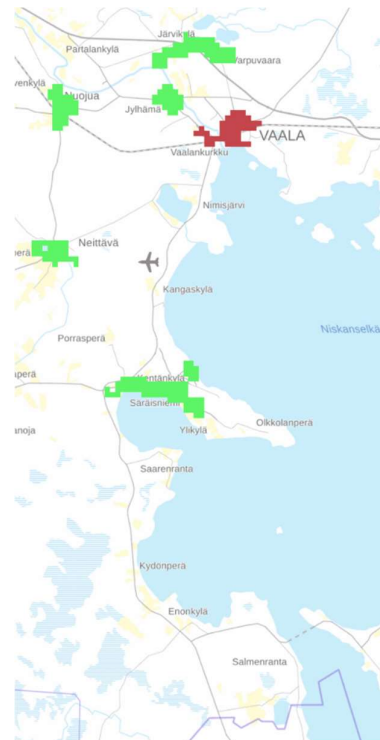
Kunnan työttömyysaste on korkea (työttömien osuus työvoimasta 17,8 %). Kesämökkejä Vaalassa on 1 630 kappaletta. Vaalan elinkeinorakenteessa on keskimääräistä enemmän alkutuotantoa (16,1 % työpaikoista). Jalostusta on 17,3 % ja palvelutyöpaikkoja 64,3 % (Lähde: Tilastokeskus).

Oulujärven rannat ovat haluttua rakentamisaluetta sekä vakitukselle että loma-asumiselle. Vakituksia asukkaita alueella oli vuonna 2020 seuraavasti: Nimisjärven osa-alue 57, Säräisniemi 170, Enonlahden osa-alue 63 (lähde: Tilastokeskus, Väestöruutuaineisto).

Kuvassa 17 on esitetty yhdyskuntarakenteen aluejaot. Koko suunnittelualue on maaseutualueen aluetta. Pohjoispuolella Säräisniemi on kyläaluetta.

Rakentaminen on mahdollista kaavassa osoitetuille rakennuspaikoille, jotka on esitetty emätilaselvityksen ja mitoituksen pohjalta. Alueelle tulee säännöllisesti hakemuksia loma-asunnon muuttamiseksi vakituiseen asumiskäyttöön.

Palveluja löytyy pohjoispuolelta Säräisniemen alueelta. Alueella sijaitsee muun muassa kirkko sekä Oulujärven vapaa-aikakeskus (alueella kahvila-ravintola Ruununhelmi, matkailuvaunualue oheistoimintoihin sekä erilaisia virkistyspalveluja). Säräisniemen pohjoispuolelle sijoittuu myös Oulujärven lomakylä, joka tarjoaa leirintäaluepalveluja Oulujärven rannalla. Lentokentän läheisyydessä sijaitsee ravi-rata.

Kuva 17. Yhdyskuntarakenteen aluejaot: vihreällä kylät ja punaisella taajamat.

Kaava-alue tukeutuu suurelta osin Vaalan keskustan ja muiden lähialueen taajamien palveluihin. Koulut sijaitsevat keskustassa.

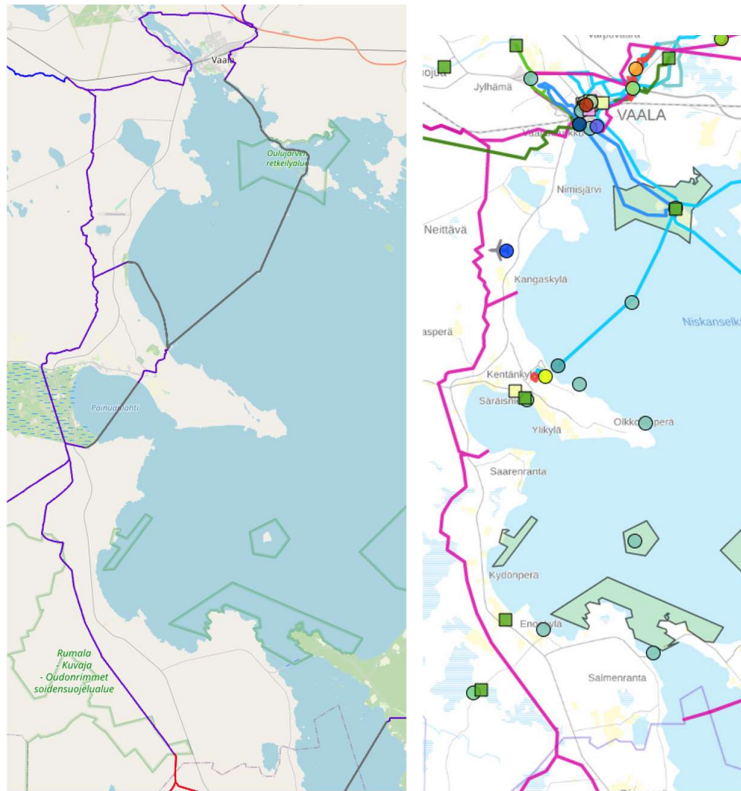
3.11 Virkistys

Alueella ja sen välittömässä läheisyydessä on hyvät virkistysreitit, jotka kytkeytyvät Vaalan ja seudun muihin reitteihin.

Yleiskaavan suunnittelualueella ja osin sen läheisyydessä kulkee moottorikelkkaura, josta on pistoreittejä Oulujärven rantaan. Kaava-alueen länsireunalla tai länsipuolella kulkee maksuton moottorikelkkaura, joka yhtyy Oulujärven ja Painuanlahden ylittäviin kelkkayhteyksiin.

Säräisniemen alueella on erilaisia latuja. Alueelta on latuyhteys myös kunnan keskustan suuntaan Oulujärven jäätä pitkin.

Yleiskaavan suunnittelualueen pohjoispuolella sijaitsee kolme virallista uimarantaa (Säräisniemi, Oulujärven vapaa-aikakeskus ja Oulujärven lomakylä). Alueella sijaitsee myös useita kota- tai tulentekopaikkoja.

Kuvat 18 ja 19. Suunnittelualueen ja lähialueen virkistystoimintoja. Vasemmalla kelkkaurat (violetilla maksuttomat moottorikelkkaurat, punaisella maksulliset ja harmaalla vesistöjen ylitykset Kelkkareitit.fi -palvelun mukaan). Oikealla kartalla virkistysreitit ja -kohteet (lähteenä LIPAS-palvelu). Siinä punertavalla moottorikelkkaurat, vihreällä retkeilyreitti ja sinisellä ladut. Säräisniemellä on yhdistelmäreitti, satamia, lintutorni ja laavu. Sinisellä merkitty Vaalan lentokenttä, Enonkylällä on kota ja vieraslaiture. Alassalmessa on myös vieraslaiture. Vihreät alueet ovat Oulujärven retkeilyaluetta.

3.12 Ympäristön häiriötekijät

Melu:

Suunnittelualueella meluhaittaa aiheuttavat maantiet ja moottorikelkkareitit. Alueen moottorikelkkaurat aiheuttavat meluhaittaa.

Valtioneuvoston päätöksen 993/1992 mukaiset ohjearvot ovat:

Ohjearvot ulkona	Päivä	Yö
Asumiseen käytettävät alueet, virkistysalueet taajamissa ja niiden välittömässä läheisyydessä sekä hoito- ja oppilaitoksia palvelevat alueet	55 db	45-50 db */**
Loma-asumiseen käytettävät alueet, leirintäalueet, virkistysalueet taajamien ulkopuolella ja luonnonsuojelualueet	45 db	40 db***/****
Ohjearvot sisällä		
Asuin-, potilas- ja majoitushuoneet	35 db	30db
Opetus- ja kokoontumistilat	35 db	
Liike- ja toimistohuoneistot	45 db	

* Uusilla alueilla melutason yöohjearvo on 45 dB.

** Oppilaitoksia palvelevilla alueilla ei sovelleta yöohjearvoja.

*** Yöohjearvoa ei sovelleta sellaisilla luonnonsuojelualueilla, joita ei yleisesti käytetä oleskeluun tai luonnon havainnointiin yöllä.

**** Loma-asumiseen käytettävillä alueilla taajamassa voidaan kuitenkin soveltaa samoja ohjearvoja kuin asumiselle

Voimajohtot

Osin kaava-alueella ja osin sen välittömässä läheisyydessä kulkee Fingridin 110 Kv -voimajohto. Voimajohtosta aiheutuu lähinnä maisemahaittaa.

Tuulivoima

Yleiskaavan päivitysalueen lähistöllä on suunnitteilla olevia tuulivoimahankkeita ja Vaalan tuulivoimayleiskaavassa 2030 osoitettuja tuulivoimala-alueita. Hankkeet/aluevaraukset sijoittuvat riittävästi etäälle yleiskaava-alueista eikä tuulivoimarakentamisesta ole odotettavissa meluhaittaa. Hankkeiden vaikutukset arvioidaan tarkemmin YVA-menettelyjen ja osayleiskaavojen yhteydessä.

Lähimmäksi yleiskaava-aluetta sijoittuu Metsälamminkankaan tuulivoimapuistohanke, joka sijaitsee lähimmillään noin 3 km etäisyydellä suunnittelualueesta. Tuulivoimapuiston yleiskaavan selvityksen (FCG Suunnittelu ja tekniikka / Vaalan kunta 2015) mukaan alueen voimalat tulevat näkyvään monin paikoin yleiskaava-alueelle. Pääsääntöisesti peitteinen maasto kuitenkin estää näkyyden. Eniten voimaloita näkyy järviolueelle. Hankkeen meluvaikutukset eivät yllä yleiskaava-alueelle.

4. TAVOITTEET

Oulujärven länsirannan rantaosayleiskaavan päivitystyön tavoitteena on:

- nostaa rakennuspaikkojen rakennusoikeus (voimassa olevassa kaavassa 145 k-m2) vastaamaan nykyisiä ja tulevia tarpeita
- päivittää kaavaan tehdyt poikkeamispäätökset ja rakennuspaikkojen siirrot
- korjata alkuperäisen kaavan virheet mm. siirtämällä rakennuspaikat oikeille kiinteistöille ja kiinnittämällä rakennuspaikkojen rajoja nykyisiin kiinteistörajoihin
- päivittää olevia asuntoja ja loma-asuntoja kuvaavat symbolit nykytilanteen mukaan sekä tarvittaessa tarkastella emätilojen sisällä rakennuspaikkojen sijoittelua uudelleen
- päivittää pohjakartta
- selvittää pysyvän asutuksen ohjaustarve ja sijoittuminen ranta-alueille (edullisuusvyöhyketarkastelu)
- tarkastella alueen virkistys- ja reitistöratkaisuja
- tutkia alueen matkailun kehittämiskärsäsuja
- päivittää/nykyaikaistaa vanhentuneet kaavamerkinnot

Päivitystyö ei sisällä:

- rantamitoituksen avaamista tai uusia emätilaselvityksiä. Uusia rantarakennuspaikkoja ei suunnitella, mutta esiin tulleet virheet korjataan.
- uusia selvityksiä (luonto-, maisema-, kulttuuriympäristö- tai arkeologisia selvityksiä), mutta kaavan lähtötiedot päivitetään:
 - suojelualueiden tms. rajaukset (viranomaistietojen pohjalta)
 - kulttuuriympäristön merkittävät kohteet (koko kuntaan tehty arkeologinen selvitys, maakuntakaavoituksen yhteydessä tehty selvityksiä)
 - reitit ja virkistysalueet

Vaikka uusia rakennuspaikkoja ei suunnitellakaan, voidaan päivitystyön yhteydessä tarvittaessa tarkastella emätilojen sisällä rakennuspaikkojen sijoittelua uudelleen.

5 SUUNNITTELUN VAIHEET

5.1 Vireilletulo

Yleiskaavatyö on osa Oulujärven rantaosayleiskaavojen päivittäisprosessia. Yleiskaavatyö on tullut vireille kunnanvaltuuston päätöksellä 29.4.2020. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma oli nähtävillä 14.6.2022-31.8.2022.

5.2 Osallistaminen ja vuorovaikutus

Maankäyttö- ja rakennuslain 62 § mukaan kaavoitukseen osallisia ovat alueen maanomistajat ja ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa. Lisäksi osallisia ovat viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään. Osallisilla on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavan vaikutuksia ja lausua, kirjallisesti tai suullisesti, mielipiteensä asiasta. Tässä hankkeessa keskeisiä osallisia ovat:

- Alueen ja lähiympäristön maanomistajat, yrittäjät, asukkaat, työntekijät ja palveluiden käyttäjät
- Kylä- ja asukas yhdistykset
- Kunnan toimielimet ja viranhaltijat, joiden toimialaa asia koskee
- Viranomaiset
 - Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
 - Pohjois-Pohjanmaan liitto
 - Kainuun liitto
 - Pohjois-Pohjanmaan museo
 - Väylävirasto
- Kajaanin kaupunki
- Suomen Luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan -piiri ry
- Kainuun lintutieteellinen yhdistys
- Alueella toimivat energia- ja puhelinyhtiöt sekä muut vastaavat toimijat, mm:
 - Fingrid Oyj
 - Telia Sonera Finland
 - Vaalan kunta / vesi- ja lämpölaite
 - Kajave/Loiste
 - Oulun seudun sähkö
 - Metsähallitus / Laatumaa

Osallisia kuullaan erityisesti luonnos- ja ehdotusvaiheen nähtävilläolojen yhteydessä. Osalliset voivat jättää mielipiteen luonnoksesta ja muistutuksen ehdotuksesta, ja lisäksi keskeisiltä viranomaisilta pyydetään lausunnot molemmissa vaiheissa. Saatuihin mielipiteisiin, muistutuksiin ja lausuntoihin laaditaan vastineet.

Kaavatyön vireilletulosta, nähtäville asettamisesta ja suunnittelun etenemisestä tiedotetaan julkisilla kuulutuksilla kunnan internet-sivuilla, ilmoitustauluilla ja paikallislehdessä (Tervareitti). Suunnitteluaineisto on nähtävilläolojen ajan Vaalan kunnan internet-sivuilla osoitteessa www.vaala.fi sekä Vaalan kunnantalolla kunnantalon aukioloaikoina.

5.3 Viranomaisyhteistyö

Yleiskaavaan liittyen pidettiin viranomaisneuvottelu 8.9.2022. Lisäksi tarvittaessa järjestetään työneuvotteluja sekä kaavaehdotusvaiheessa tarvittaessa 2. viranomaisneuvottelu.

Viranomaisilta pyydetään lausunnot kaavan valmisteluaineistosta ja kaavaehdotuksesta.

5.4 Saatu palaute

Luonnosvaiheessa:

Ehdotusvaiheessa:

5.5 Saadun palautteen huomiointi

Täydentyy palautteen pohjalta

6 YLEISKAAVAN KUVAUS

Yleiskaavaa koskevia lakeja on muutettu tai ollaan muuttamassa seuraavasti:

- luonnonsuojelulaki muuttuu, uusi laki voimaan 1.6.2023
- maankäyttö- ja rakennuslaki uudistuu; alueidenkäyttölaki ja rakentamislaki tulevat voimaan 1.1.2025

Lakiviittaukset tarkistetaan kaavatyön edetessä.

6.1 Kaava-alueen raja

Länsirannan rantaosayleiskaavan päivitys tehdään voimassa olevien yleiskaavojen alueelle. Alueen pinta-ala on 162,4 km². Merkittävä osa kaava-alueesta on vesialuetta.

Kaavapäivityksessä alue jaetaan kahteen osaan lähtökohtaisesti päätöskäsittelyjen helpottamiseksi. Päätöksenteossa mahdolliset esteellisyytilanteet on helpompi huomioda, kun alue on kahtena osana yhden laajan ranta-alueen sijaan. Länsirannan pohjoisosa on kooltaan noin 89 km² ja kattaa alueet pohjoisrajalta Painuanlahdelle. Tämä selostus koskee eteläosaa, joka on kooltaan noin 74 km² ja jatkaa aluetta Painuanlahdelta kunnan etelärajalle.

6.2 Rantavyöhykkeen raja ja tulkinta

Voimassaolevan kaavan mitoitusta ei muuteta päivityksen yhteydessä. Myöskään rantavyöhykkeen määrittelyä ja tulkintaa ei ole tarkoitus muuttaa. Voimassa olevassa kaavassa rantavyöhykkeenä on pidetty 200 metriä leveää aluetta järvien rannoilla. Kohdissa, joissa maantie kulkee 200 m lähempänä rantaa on se määritelty rantavyöhykkeen rajaksi. Rantavyöhykkeen raja osoitetaan kaavassa.

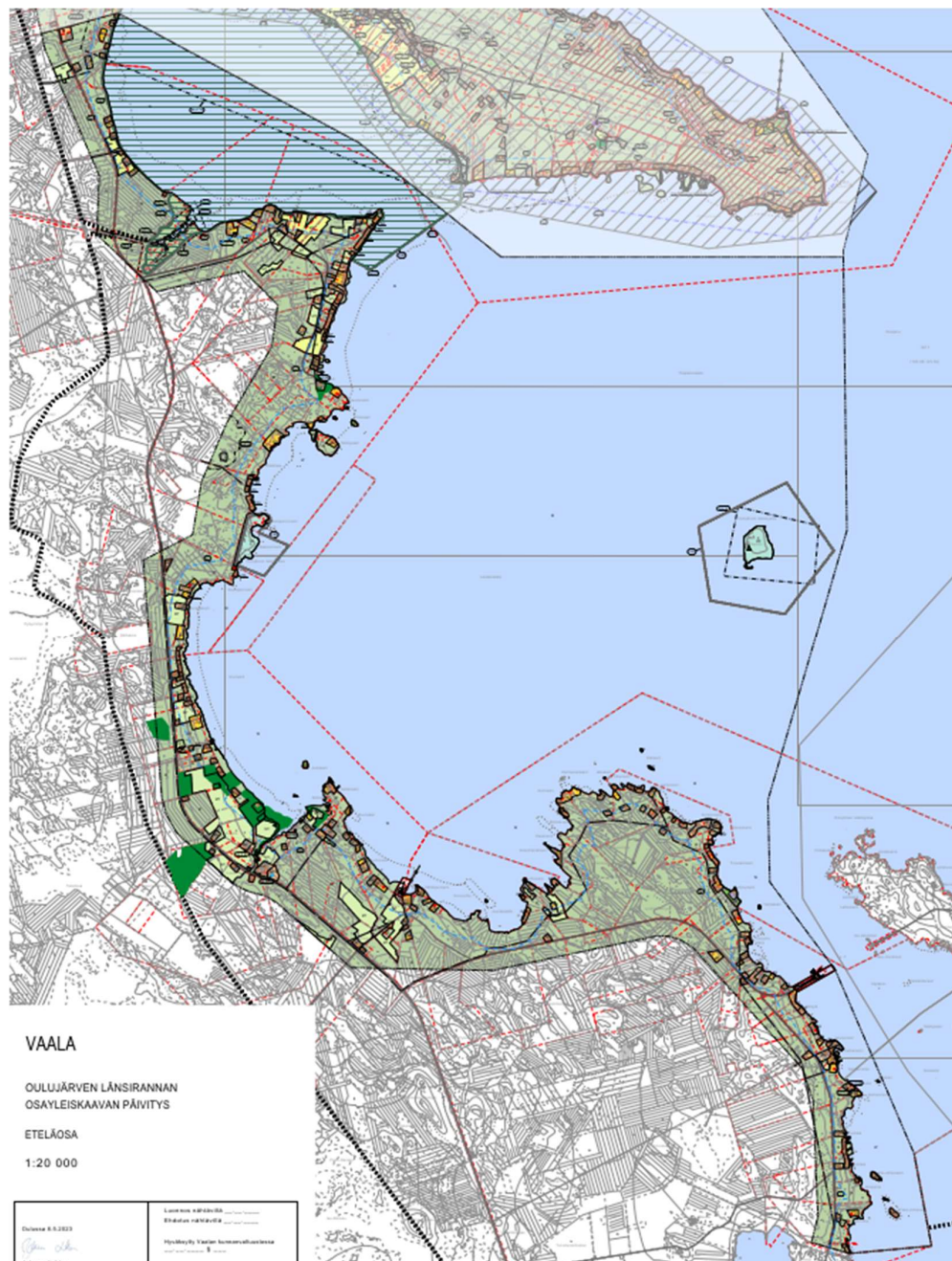
6.3 Yleiskaavan kuvaus

6.3.1 Kokonaisrakenne ja -mitoit

Osayleiskaava-alueille on esitetty yhteensä 288 rakennuspaikkaa, joista 229 on rakennettuja ja 49 rakentamattomia. Rantavyöhykkeen ulkopuolella on yksi rakentamaton rakennuspaikka.

Voimassa olevan yleiskaavan merkintöjä on tarkistettu pohjakartan ja tilajaotuksen mukaiseksi. Lisäksi kartoille on päivitetty lähtötiedot (luonto- ja maisema-arvot sekä kulttuuriympäristö). Rakennuspaikkojen osalta on tehty teknistä tarkistusta emätilaselvityksen ja tapahtuneen kehityksen läpikäynnin myötä. Kaavaluonnokseen on merkitty 8 uutta rakennuspaikkaa, jotka perustuvat emätilaselvityksen tekniseen tarkistukseen.

6.3.2 Kuvaus alueittain ja toimialoittain

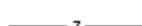
Kuva 20. Kaavaratkaisu kokonaisuudessaan, kaavakartta selostuksen ohessa.

Liikenneverkko ja yhdyskuntatekniikka

	SEUTUTIE.
	YHDYSTIE.
	UUSI TIE.
	LIIKENNEALUE.

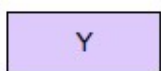
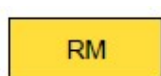
Liikennealueen merkintä kuvaa Alassalmen lossin aluetta. Alueella sallitaan myös rakentaminen, joka palvelee lossitoimintaa.

Alueella on myös sähkölinja (20 kV). Alueen pohjoisosassa on samassa johtokäytävässä kaksi 110 kV:n voimajohtoa (Nuojuankangas-Vuolijoki sekä Jylhämä-Säräisniemi). Näistä Nuojuankangas-Vuolijoki -linja jatkuu etelään alueen välittömässä läheisyydessä länsipuolella. Määräysten mukaan rakennusten sijoittelussa tulee huomioida riittävät suojaetäisyydet, jos lähelle tulee esimerkiksi suunnittelutarvehakemus asuinrakennukselle.

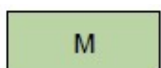
	20 kV:n SÄHKÖLINJA.
	110 kV:n VOIMAJOHTO.

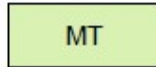
Elinkeinot ja palvelut

Kaava-alueella on maatiloja, joista osa on kuitenkin nykyisin vakituisen tai loma-asumisen alueena. Lisäksi alueelta löytyy yleisten rakennusten korttelialue. Uusia matkailupalvelujen varauksia on esitetty Saunaniemeen. Kaavamääräyksen mukaan alueet vaativat asemakaavan, ranta-asemakaavan tai muun kunnan hyväksymän yksityiskohtaisen kokonaissuunnitelman. Kokonaissuunnitelma on käytännössä mahdollinen pienialaisille matkailupalvelujen alueille.

	YLEISTEN RAKENNUSTEN ALUE.
	MATKAILUPALVELUIDEN ALUE.

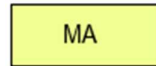
Iso osa kaava-alueesta on maa- ja metsätalousvaltaista aluetta. Kaavakartalla on erotettu metsäiset alueet ja peltoalueet. Alueella on myös maisemallisesti arvokkaiksi luokiteltuja peltoalueita erityisesti Säräisniemen kylän alueella. Näiden osalle on määrätty, että metsittäminen on kielletty. Alueille voi rakentaa maa- ja metsätalouden sekä muiden luontaiselinkeinojen tarvitsemia rakennuksia ja rakenteita. Muuta rakentamista koskee vaade suunnittelutarveharkinnasta rantavyöhykkeen ulkopuolella. Rantametsien käsittelyssä on huomautettu maisemallisista arvoista sekä hyvästä metsänhoitotavasta.

	MAA- JA METSÄTALOUSVALTAINEN ALUE.
---	------------------------------------

MAA- JA METSÄTALOUSALUE.

Alueet ovat avoimia peltoalueita.

MAISEMALLISESTI ARVOKAS PELTOALUE.

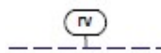
Asumisen alueet

Osayleiskaavaan on merkitty rakennuspaikat, jotka on eritelty rakennettuihin ja rakentamattomiin. Rakennetut ovat siis jo olemassa olevia, rakentamattomat ovat voimassa olevan kaavan toteuttamattomia rakennuspaikkoja. Merkinnot näyttävät tilanteen yleiskaavan valmistelun aikaan (kevät 2023). Lisäksi kartalle on emätilaselvityksen teknisen tarkistuksen myötä esitetty muutamia uusia rakennuspaikkoja. Näitä ei ole voimassa olevassa kaavassa. Rakennuspaikkasymboleja ei ole eritelty vakituisiin ja loma-asuntoihin, vaan aluemarkintä kertoo käyttötarkoituksen.

- RAKENNETTU RAKENNUSPAIKKA.
- RAKENTAMATON RAKENNUSPAIKKA.
- UUSI RAKENNUSPAIKKA.

Rantavyöhykkeen takana olevat rakennuspaikat on merkitty ohjeellisina omalla symbolillaan.

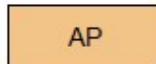
Osayleiskaavaan on määritetty rantavyöhyke, jonka osalla rakennuslupa voidaan myöntää suoraan rantaosayleiskaavan perusteella (MRL 72 §). Rantavyöhykkeellä rakennusoikeudet on määriteltä tilakohtaisesti.

RANTAVYÖHYKE.

Alueella on toteutettuja rakennuspaikkoja, jotka sijaitsevat muinaismuistoalueella. Nämä on eritelty omille merkinnöilleen, koska näiden osalla vain nykyisten rakennusten korjaaminen on sallittua. Muut toimenpiteet vaativat yhteydenottoa museoviranomaisiin.

Rakennuspaikkojen käyttötarkoitus näkyy aluevarauksesta. Vakituisten asumisen alueet on osoitettu merkinnällä:

PIENTALOVALTAINEN ASUNTOALUE.

Vakituisten asumisen osalla rakennusoikeus on 300 k-m², josta erillinen rantasauna saa olla enintään 25 k-m². Asuinrakennuksen tulee sijaita vähintään 40 m yläveden korkeuden mukaisesta rantaviivasta, saunarakennuksen 10 m.

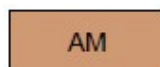
Vakituisen asutuksen osalla on myös alueita, joille saa sijoittaa pienverstastoimintaa tai matkailuun liittyviä palveluja (AP-2). Näillä alueilla elinkeino- tai teollisuustoiminta ei saa aiheuttaa ympäristöhäiriöitä. Pienverstastoiminnan ja matkailuun liittyvien palvelujen sallivilla alueilla rakennusoikeus on 750 k-m². Näillä alueilla kiinteistöjen koko on riittävä suuremmalle rakentamisen määrälle.

Loma-asunnot on osoitettu merkinnällä:

LOMA-ASUNTOALUE.

Näillä alueilla rakennusoikeutta on nostettu voimassa olevaan kaavaan verrattuna siten, että nyt rakennusoikeus on 200 k-m². Tästä saunarakennus saa olla 25 k-m². Loma-asuntojen tulee sijaita puuston mukaisesta rantaviivasta vähintään 25 m päässä, saunarakennuksen 10 m.

MAATILOJEN TALOUSKESKUS.

Lisäksi alueella on maatilojen talouskeskuksia, joista osalla maataloustoiminta on loppunut. Määräyksessä todetaan, että mikäli aktiivinen maa- ja metsätalous on loppunut, aluetta voidaan käyttää pientalovaltaisena tai loma-asuntojen korttelialueena. Tällöin olemassa olevia ulko- ja tuotantorakennuksia ei katsota rakennusoikeutta vähentäväksi. Määräyksellä halutaan turvata vanhojen tilakeskusten säilyminen myös pihapiirien osalta.

Edullisuusvyöhyketarkastelu

Kaavatyön yhteydessä on tehty edullisuusvyöhyketarkastelu (kaavaselostuksen liitteenä, [liite 2](#)), joka on apuna pohdittaessa mahdollisia käyttötarkoituksen muutoshakemuksia. Näitä hakemuksia, joilla tässä tarkoitetaan hakemuksia muuttaa loma-asunto vakituisiksi asuinpaikaksi, tulee alueelle säännöllisesti. Edullisuusvyöhyketarkastelu antaa lähtökohdat käyttötarkoituksen muutoksille, jotta alueen rakenne, ominais- ja erityispiirteet sekä vetovoima voidaan taata jatkossakin. Sen sijaan ei ole nähty tarvetta soveltaa kyläalueilla voimassa olevasta kaavasta poikkeavia mitoitusperusteita, sillä voimassa olevassa kaavassa on osoitettu tiiviimmin rakennuspaikkoja kyläalueelle.

Vakituinen asuminen vaikuttaa kunnan kannalta mm. palvelujen tarjoamisvelvoitteeseen, kuten koulukuljetuksien ja ikäihmisten palveluiden järjestämiseen. Asukkaan kannalta taas eroa on esim. rakennuksen osalta erilaisissa vaatimuksissa sekä aluekokonaisuudessa. Loma-asuntoalueilla ollaan monesti vain osan aikaa vuodesta, ja elämäntapa voi erota huomattavasti ns. arkielämästä. Mikäli vakituinen ja loma-asutus sekoittuvat, voi asukkaiden välille tulla ristiriitoja.

Vakituinen asuminen on myös vaikutuksiltaan monelta osin erilaista kuin loma-asuminen. Vakituinen asuminen aiheuttaa yleensä esimerkiksi enemmän liikennettä. Myös maisemavaikutukset ovat usein erilaisia.

Periaatteessa Oulujärven rannat ovat perinteisesti olleet vakituisen asumisen aluetta. Kuitenkin tietyt alueet ovat vakitukselle asumiselle sopivampia kuin toiset. Tätä on pohdittu edullisuusvyöhyketarkastelussa, jossa on huomioitu tiestö, maisematekijät, olemassa oleva yhdyskuntarakenne, luonnonympäristö sekä perinteiset elinkeinojen alueet (maatilat, pellot) ja tekninen verkosto.

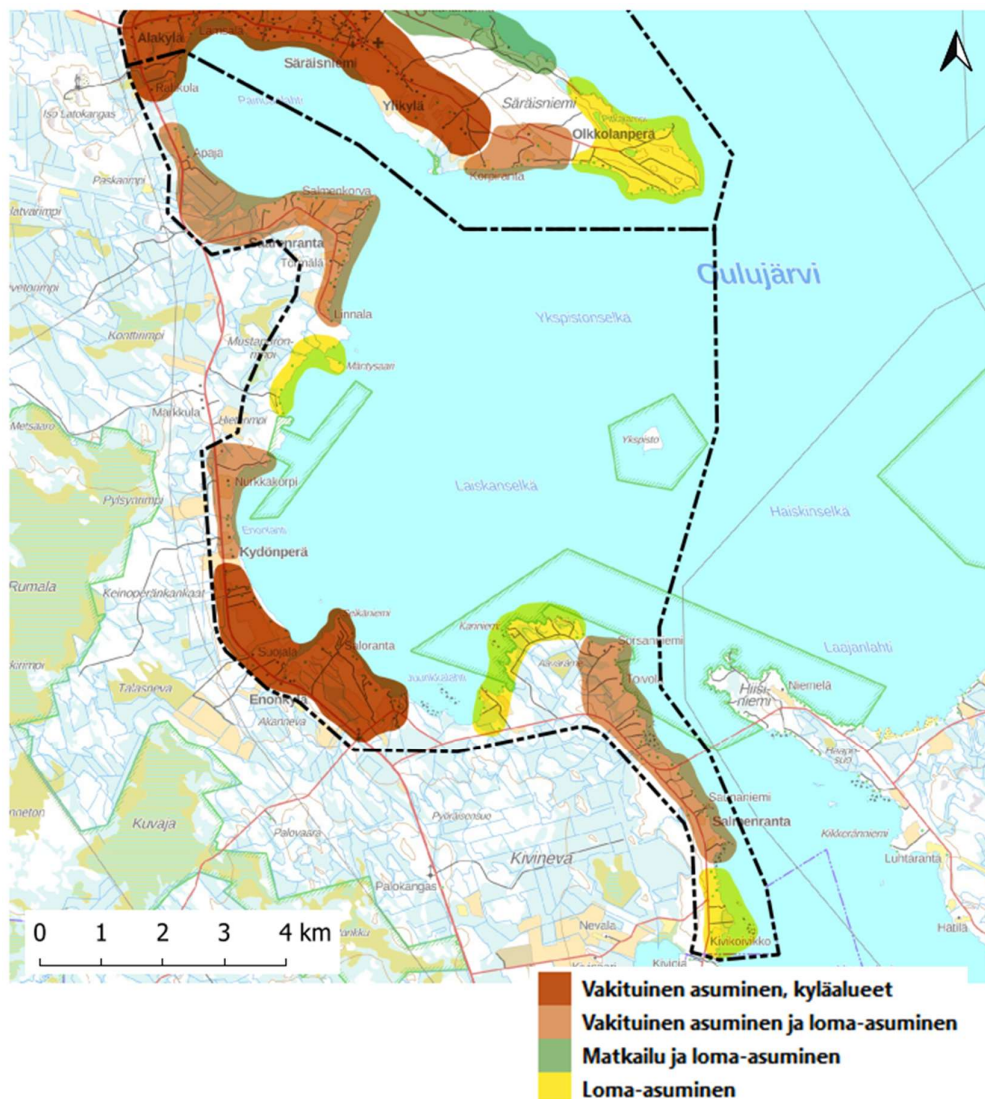
Edullisuusvyöhyketarkastelun tulosten pohjalta Enokylän kylä on perinteistä asutuksen aluetta, jossa muutoksia loma-asunnosta vakituiseksi voidaan puoltaa, eli lomarakennuksia on mahdollista muuttaa vakituiseen asumiskäyttöön. Enonkylässä on vesijohto muttei viemäriä.

Yleiskaava-alueelta on tunnistettu myös alueita, joilla loma-asutus ja vakituinen asutus voivat sijaita rinnakkain. Tällaista aluetta on esimerkiksi Salmenrannan alue, jossa sijaitsee jo nykytilanteessa vakituista asumista ja loma-asumista rinnakkain.

Suunnittelualueella on myös useita alueita, jotka olisi hyvä säilyttää lähes yksinomaan loma-asumisen käytössä. Tällaisia alueita ovat esimerkiksi niemet, jotka eivät ole päätiestön varrella. Alueet on hyvä säilyttää loma-asumiskäytössä muun muassa saavutettavuuden ja ympäristöarvojen vuoksi. Myöskään saariin ei voida osoittaa vakituista asumista.

Osalla loma-asumiseen osoitetuista alueista sijaitsee yksittäisiä vakituksia asuntoja.

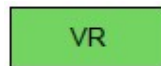
Edullisuusvyöhyketarkastelu ohjaa käyttötarkoitusten muutoksia, mutta ei ole juridisesti sitova.

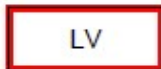
Virkistys

Kaava-alueella on jonkin verran virkistysalueita ja virkistyskohteita sekä reittejä. Vakituisten ja loma-asutuksen alueilla on venesatamia ja venevalkamia. Merkinnot ovat pääosin voimassa olevan kaavan mukaisia.

Virkistysalueista on erotettu lähivirkistysalueet, jotka ovat Säräisniemen kylällä sekä retkeily- ja ulkoilualueet, joita on saarissa. Oulujärven retkeilyalueeseen kuuluva saari on myös VR-merkinnällä, johon liittyy suojelumerkintöjä.

RETKEILY- JA ULKOILUALUE.

VENESATAMA/VENEVALKAMA.

VIRKISTYSKOHDE.

OHJEELLINEN VENESATAMA/VENEVALKAMA TAI VENEENLASKUPAIKKA.

OHJEELLINEN UIMARANTA.

Laajemmat venesatamat on näytetty aluevarauksina, pienemmät kohdemerkinnällä. Virkistyskohteisiin kuuluvat nuotiopaikat, uimarannat on eritelty.

Kaava-alueelle sijoittuu Vaalan pienlentokenttä, jolle on laaja aluevaraus (LL).

Vesialueilla kulkee veneväyliä. Olevat ladut ja ulkoilureitit ovat ohjeellisia ulkoilureitteinä..

VENEVÄYLÄ.

OHJEELLINEN ULKOILUREITTI.

OHJEELLINEN MOOTTORIKELKKAILUREITTI / -URA.

Erityisominaisuudet ja ympäristöarvot

Kaava-alueen erityisominaisuuksia ovat kulttuurihistorialliset alueet ja kohteet sekä muinaisjään-
nökset. Kulttuuriympäristön kohteet on esitetty kaavakartalla merkinnöillä:

VALTAKUNNALLISESTI ARVOKAS SUOJELTAVA ALUE (Painuan uittokanava)

MAAKUNNALLISESTI / PAIKALLISESTI ARVOKAS KULTTUURIHISTORIALLINEN KOHDE TAI ALUE.

Maakunnallisilla kohteilla numerointi sk-2.x, paikallisilla kohteilla sk-3.x. Kohteiden luettelo kaavamääräyksissä sekä tämän selostuksen nykytilannekuvauksessa (kap-
pale 3.4).

MUINAISJÄÄNNÖSALUE / -KOHDE.

TERVAHAUTA.

Tervahautojen osalta merkinnässä määrätään, että kohdetta koskevista suunnitelmista on kuul-tava museoviranomaisia suojelutarpeen määrittämiseksi. Mikäli alueelle on maankäytön suunnitelmia (esim. reittitarpeita), tulee kuulla museoviranomaisia. Lisäksi tulee huomioida, että tiedot muinaisjäännöksistä täydentyvät ja muuttuvat uusien löytöjen ja tutkimusten myötä. Ajantasainen tieto alueen muinaisjäännöksistä löytyy Museoviraston ylläpitämästä muinaisjäännösrekisteristä (osoitteessa www.kyppi.fi).

Alueella perinnebiotooppeja. Näiden ominaispiirteiden säilyttäminen on tärkeää elinympäristöjen biologisen monimuotoisuuden ja lajien sekä elinympäristöjen turvaamisen vuoksi.

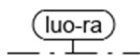

PERINNEBIOTOOPPI

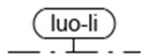
Oulujärven rannat ja saaret ovat ympäristöltään herkkää aluetta, jossa on lukuisia ominaispiirteitä. Länsirannalle ulottuu kaksi Natura 2000 -verkoston aluetta (Painuanlahti, Oulujärven saaret ja ranta-alueet). Painuanlahden Natura-alue on myös lintuvesiensuojeluohjelman alue. Yksipiston saari kuuluu rantojensuojeluohjelmaan.

NATURA 2000-VERKOSTOON KUULUVA ALUE.

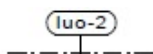

LUONNON MONIMUOTOISUUDEN KANNALTA ERITYISEN TÄRKEÄ ALUE.
Rantojensuojeluohjelma: Oulujärven saaristot.

LUONNON MONIMUOTOISUUDEN KANNALTA ERITYISEN TÄRKEÄ ALUE.
Lintuvesiensuojeluohjelma: Painuanlahti

Aalueelle ulottuu Suomen tärkeä lintualue Painuanlahti (FINIBA). Lisäksi alueella on voimassa olevan kaavan mukaisesti luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä alueita ja ympäristöarvoltaan merkittäviä alueita.

LUONNON MONIMUOTOISUUDEN KANNALTA ERITYISEN TÄRKEÄ ALUE.
Alueet ovat linnuston kannalta tärkeitä. Elinympäristön tilaa ei saa muuttaa tai heikentää. (FINIBA)

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät alueet on jaoteltu luonnonsuojelulain, metsälain ja vesilain mukaisiin luontotyyppisiin. Alueita koskee toimenpiderajoitus (maisematyö-lupa):

LUONNON MONIMUOTOISUUDEN KANNALTA ERITYISEN TÄRKEÄ ALUE.
-l luonnonsuojelulain mukainen luontotyyppi
-m metsälain mukainen luontotyyppi
-v vesilain mukainen luontotyyppi

6.3.3 Kaavamääräykset

Yleiskaavamääräyksissä on rakennuspaikkoja, tontteita, melun huomioimista, puustoa ja kasvillisuutta, rantatörmä, hiekkarantoja sekä rakennuksen korkeusasemaa koskevia määräyksiä.

YLEISKAAVAMÄÄRÄYKSET:

1. Rantaosayleiskaavaa voidaan käyttää ranta-alueella sijaitsevilla AP-, AP-1-, AP-2-, AM-, RA- ja Y-alueilla rakennuspaikoilla rakennusluvan myöntämisen perusteena MRL 72 § mukaisesti. Rakennuspaikat rantavyöhykkeellä on määritetty tilakohtaisesti. Muilla ranta-alueilla ei ole rakennusoikeutta, ellei kaavamerkinnöin ole toisin osoitettu.
2. Rakennuspaikan koko määräytyy rakennusjärjestyksen mukaisesti. Määräykset tontin vähimmäiskoosta koskevat vain uusia rakennuspaikkoja ja olevia rakennuspaikkoja silloin, kun tontin koko esim. lohkomisen vuoksi muuttuu. Kaavamääräykset eivät vähennä aiemmin myönnetyn rakennusluvan mukaista rakennusoikeutta, mikäli kyseinen rakennuslupa on edelleen voimassa.
3. AP- tai AM-merkinnällä olevat rakennuspaikat voidaan toteuttaa joko vakituksena tai loma-asuntona. Vanhojen, käytöstä poistuneiden maatilakeskusten osalta olemassa olevia tuotantorakennuksia ja niihin liittyviä talousrakennuksia ei oteta huomioon AP- tai RA-merkinnällä olevan rakennuspakan käytettyä rakennusoikeutta laskettaessa.
4. Uusille rakennuspaikoille tulee johtaa tonttitiet ensisijaisesti olemassa olevien pääsysteiden ja maantieliittymien kautta. Yleisten teiden varsilla tarvittavat liittymäluvat tai liittymän käyttötarkoituksen muutokset tulee hakea ennen rakennusluvan myöntämistä. Uusia teitä rakennettaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei niiden rakentamisesta aiheudu merkittäviä maisemallisia vaurioita ja että pelto- ja niittyalueet säilyvät mahdollisimman yhtenäisinä kokonaisuuksina.
5. Rakennuspaikan puusto ja muu kasvillisuus on säilytettävä mahdollisimman luonnonmukaisena erityisesti rakennusten ja rantaviivan välisellä vyöhykkeellä. Myös vesialueella oleva rantavyöhyke pitäisi säilyttää luonnonmukaisena.
6. Jyrkille rantatörmille ja rantatörmien juuriin rakentaminen on kielletty. Rantatörmille ei saa rakentaa tieluiskia ja kulku rantaan tulee järjestää esim. portaiden avulla siten, ettei siitä aiheudu vyörymistä.
7. Yhtenäiset hiekkarannat tulee säilyttää eikä loma-asuntojen yhteyteen saa rakentaa aallonmurtajia.
8. Rakennettaessa Oulujärven rannalla kosteudelle alttiiden rakennusosien on oltava tason +124,50 m eli 1 m säännöstelyn ylimmän vedenkorkeustason yläpuolella (N60-korkeusjärjestelmässä) ja rakenteiden kestävyudessa otettava huomioon mahdolliset vesistön aiheuttamat rasitukset.
9. Rakennettaessa valta- ja kantateiden, rautateiden tai muun melua tuottavan kohteen läheisyyteen tulee ottaa huomioon valtioneuvoston antamat sisä- ja ulkomelutasoja koskevat ohjearvot tai kulloinkin voimassa olevat ohjeet ja määräykset. Uudisrakennuspaikoilla melusuojausten rakentaminen on kiinteistönomistajan tai -haltijan toteutettava.
10. Kaava-aineiston liitteenä olevaa edullisuusvyöhyketarkastelua voidaan käyttää poikkeamislupamenettelyn perusteluna käyttötarkoituksen muutoksia koskevissa kysymyksissä.
11. Nimisjoen patoa on säännöstelijällä oikeus hoitaa, huoltaa ja kunnossapitää.

Lisäksi on määrätty jätevesien käsittelystä kulloinkin voimassa olevien säännösten mukaisesti. Asuinkiinteistöjen osalle on määräys liittyä jätehuoltoon.

1. Rakennuslupahakemukseen tulee liittää jätevesien käsittelyä ja johtamista koskevat suunnitelmat sekä selvitys siitä, että laadultaan soveltuvaa talousvettä on riittävästi saatavissa.
2. Jätevesien käsittelyssä on noudatettava kulloinkin voimassa olevaa lainsäädäntöä ja -asetusta sekä Vaalan kunnan rakennusjärjestystä. Jätevedet on käsiteltävä alan asiantuntijan ja kunnan hyväksymän suunnitelman mukaan siten, ettei pohjavesiä ja pintavesiä saastuteta.
3. Jätevettä tuottava kiinteistö on liitettävä yleiseen viemäriin, jos se sijaitsee sellaisella viemäriverkoston alueella, jossa liittyminen on mahdollista.
4. Mikäli viemäriverkkoon ei ole mahdollista liittyä, tulee kaikki pysyvän asutuksen jätevedet käsitellä ensisijaisesti maapuhdistamolla tai tehdasvalmisteisella pienpuhdistamolla. Puhdistamoa voidaan käyttää joko kiinteistökohtaisesti tai keskittää useampia kiinteistöjä samaan puhdistamoon.
5. Loma-asuntoihin ja saunarakennuksiin tulee ensisijaisesti rakentaa kompostoiva käymälä tai kiinteällä säiliöllä varustettu kuivakäymälä. Tällöin pesuvedet voidaan käsitellä maahanimeytyksellä tai maasuodattimella. Mikäli loma-asuntoon tulee paineistettu vesi ja vesikäymälä, tulee jätevesien käsittely toteuttaa samantasoisesti kuin pysyvän asutuksen kohdalla. Rakennettaessa saariin vesikäymälä ei ole sallittu.
6. Asuinkiinteistöt tulee liittää jätelain mukaisesti jätehuoltoon.

6.3.4 Muut merkinnät

Alueella ei ole voimassa asemakaavoja tai ranta-asemakaavoja.

7 YLEISKAAVAN VAIKUTUKSET

Koska kyseessä on kaavapäivitys, vaikutusten arviointi tehdään pääosin suhteessa voimassa olevaan kaavaan. Valmisteluvaiheessa tehtävää kevyempää arviointia täydennetään ehdotusvaiheeseen mm. palautteen pohjalta.

7.1 Vertailevat tarkastelut

7.1.1 Muutos nykytilanteeseen

Kaava-alueen pohjakartta on vaihdettu, mikä tuo tarkkuutta rajauksiin ja merkintöihin. Kaavakartalle on haettu ajantasainen kiinteistöjaotus, minkä pohjalta rakennuspaikat on tarkistettu tilakohteisesti. Samalla on tarkistettu mahdolliset voimassa olevan kaavan virheet sekä tehty rakennuspaikkojen siirrot (poikkeamispäätöksien tai emätilalla tehtyjen muutosten pohjalta). Rantavyöhykkeen rajausta ei ole muutettu voimassa olevaan kaavaan verrattuna.

Kaavamuutoksen myötä muuttuu lomarakennuspaikkojen rakennusoikeus. Aiemmin rakennusoikeutta on 145 k-m² rakennuspaikkaa kohti, nyt kaavamääräyksen mukaisesti rakennusoikeutta on 200 k-m². Rakennusoikeuden lisäys on vahvistettu myös muilla Oulujärveä ympäröivillä osayleiskaava-alueilla, jotka on päivitetty (Manamansalo, Jaalanka, Kankari). Rakennusoikeuden lisäyksen ei katsota merkittävästi tuovan vaikutuksia alueelle. Voimassa olevan kaavan vahvistumisesta on kulunut aikaa, ja lomarakentaminen on muuttunut enemmän vakituisen asutuksen suuntaan: rakennukset ovat mm. varustellumpia kuin aiemmin. Rakennusoikeuden lisäämisellä mahdollistetaan myös piharakennukset, sillä loma-asuntojen varustelu on kasvanut myös tältä osin. Usealla loma-asukkaalla on esim. vene ja moottorikelkka, ja näiden säilytys niille varatuissa tiloissa on maiseman kannalta parempi ratkaisu kuin esim. pressukatokset.

Toinen muutos koskee kaavan maatilojen talouskeskuksia, joissa maatilatoiminta on lopetettu ja tilakeskus toimii joko vakituisena tai loma-asuntona. Kaavamääräyksellä sallitaan vanhojen tuotantorakennusten säilyttäminen ilman, että ne vähentävät muuta rakennusoikeutta. Tällä pyritään siihen, että tuotantorakennukset voidaan säilyttää ja samalla säilytetään maaseudun maisemakuvan kannalta tärkeää miljöötä.

7.1.2 Ympäristövaikutukset; vaikutukset luonnon- ja maiseman kannalta merkittäviin alueisiin tai kohteisiin

Kyseessä on voimassa olevan kaavan tarkistus, jossa ei ole lisätty mitoitusta. Uudet rakennuspaikat (9 kappaletta) ovat emätilaselvityksen tarkistuksen kautta tulevia. Tarkistuksessa rantaviiva on laskettu uudelleen ja muunnettu. Lisäksi on tarkistettu tämän hetken tilanne rakennettujen ja voimassa olevan kaavan rakentamattomien rakennuspaikkojen osalta. Tiedot on päivitetty taulukkoon, josta on katsottu mahdolliset rakennuspaikkojen lisäykset. Mitoituksen ylittäviin tai muihin voimassa olevassa kaavassa vahvistettuihin ratkaisuihin ei ole puututtu. Taulukossa näkyy myös voimassa olevan kaavan mukainen mitoitus (rakennuksia / muunnettu rantakilometri), jonka mukaan tila- ja emätilakohtainen laskenta on tehty.

Tämän vuoksi kaavaratkaisusta ei katsota aiheutuvan merkittäviä uusia ympäristövaikutuksia tai yhdyskuntataloudellisia vaikutuksia. Kaavaratkaisun tueksi on laadittu edullisuusvyöhyketarkastelu vakituisen asumisen ohjaamiseksi. Tällä tarkastelulla yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset on huomioitu siten, että jatkossakin kyläalueet voivat vahvistua, mutta

loma-asutuksen alueiden luonne ei muutu. Edullisuusvyöhykkeiden pohjalta toimittaessa säilytetään alueen elinolot ja elinympäristöt nykyisen kaltaisina, eikä uusia vaikutuksia alue- ja yhdyskuntarakenteeseen ole odotettavissa.

Lähtötietojen ja muiden tarkentuneiden rajausten osalta on tarkistettu merkinnät. Osa luontoarvojen merkinnöistä on päällekkäisiä, mutta eivät ristiriitaisia.

Yleiskaavan tarkistuksella ei ole merkittäviä liikenteeseen kohdistuvia vaikutuksia. Kaavassa ei ole osoitettu uusia liikenneväyliä. Mikäli vakituinen asuminen alueella lisääntyy, voivat liikennemäärät lisääntyä vähäisessä määrin. Kaavaratkaisu turvaa osaltaan alueella sijaitsevan lentokentän kehittämismahdollisuudet.

Pääosa lähellä maantietä olevista rakennuspaikoista on jo toteutuneita. Rakennuspaikkojen osalla tulee huomioida kaavan yleismääräys melun ohjearvojen huomioinnista.

Natura-alueille tai suojeluohjelmiin kuuluville alueille ei sijoitu rakentamattomia rakennuspaikkoja, ja Natura-alueen saaret on esitetty suojelumerkinnöin tai virkistysalueina. Natura-alueen viereiset rannat ovat pääosin rakennettuja loma-asutuksen alueita, joten merkittäviä vaikutuksia ei odoteta myöskään Natura-alueelle. Uusia rakennuspaikkoja ei ole osoitettu Painuanlahden rannalle, joten Natura-alueeseen ei kohdistu uusia vaikutuksia voimassa olevaan kaavaan nähden. Oulujärven retkeilyalueelle kuuluvat alueet ovat virkistysalueina, mikä turvaa niiden käyttöä retkeily- ja ulkoilu-toiminnalle.

Perinnebiotooppialueiden rajaukset ovat osittain päällekkäisiä kolmen voimassa olevan kaavan mukaisen rakentamattoman rakennuspaikan kanssa. Näiden osalta perinnemaisema tulee huomioidavaksi, mikä rakennuspaikka otetaan käyttöön.

7.1.3 Valtakunnalliset ja seudulliset intressit

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja yleiskaavan sisältövaatimusten mukaiset toimivaan aluerakenteeseen, taloudellisuuteen, eheytyvään yhdyskuntarakenteeseen ja elinympäristön laatuun liittyvät tavoitteet on osaltaan huomioitu jo voimassa olevassa kaavassa, eikä kaava-alueella ole ollut ongelmia näiden suhteen. Lisäksi luonnon- ja kulttuuriympäristön sekä maiseman erityispiirteet on huomioitu kaavatyössä. Nyt päivitystyössä on kiinnitetty erityistä huomiota vakituiseen asumisen ohjaamiseen.

Osayleiskaavatyössä on huomioitu maakuntakaavan antamat lähtökohdat matkailulle sekä maiseman ja kulttuuriympäristöjen huomioinnille. Myös luonnonympäristöt antavat oman lähtökohdansa matkailulle ja virkistykselle sekä muulle alueiden käytölle. Maakuntakaavan yleismääräykset rantojen käytöstä ja liikenneturvallisuudesta eivät sinällään koske kaavamutosta, koska olevia ja voimassa olevan kaavan mukaisia rakentamattomia rakennuspaikkoja ei olla muuttamassa.

7.1.4 Muiden tavoitteiden toteutuminen

Osayleiskaavan muutoksella on saavutettu kaavoitukselle asetetut tavoitteet. Kaavakartalle on päivitetty olevat ja rakentamattomat rakennuspaikat symbolein sekä korjattu rakennuspaikat oikeille tiloille kiinteistörajojen mukaisesti. Lisäksi on päivitetty kaavaan tehdyt poikkeamispäätökset ja rakennuspaikkojen siirrot, ja tarkistettu emätilaselvitys. Rakennuspaikkojen rakennusoikeus on esitetty aluevarauskohtaisesti, ja rakennusoikeutta on nostettu vapaa-ajanasutuksen osalla. Kaavamerkinnät on päivitetty ja samalla pohdittu kaavamerkintöjä koko Oulujärven alueiden osalta niin, että merkinnät voivat olla yhtenäiset muidenkin alueiden kaavapäivitysten myötä.

Pysyvän asutuksen ohjaustarpeen osalta keskusteltiin siitä, merkitäänkö alueita kaavakartalle. Kaavatyössä on päädytty siihen, että asutuksen osalla on esitetty vyöhykejako kaavaselostuksessa. Tätä voidaan käyttää pohjana, mikäli rakennuspaikkojen käyttötarkoitusta halutaan muuttaa (edellinen kappale).

Lisäksi kaavatyön lähtötiedot on päivitetty vastaamaan nykyistä tilannetta.

8 YLEISKAAVAN TOTEUTTAMINEN

8.1 Detaljikaavoitus, muu suunnittelu ja toteuttamistoimenpiteet

Kaava-alueelle ei ole esitetty asemakaavoitettavia alueita.

Kaava-alue on pääosin yksityisomistuksessa, joten kaavan toteuttaminen kustannuksineen tehdään pääosin yksityisten toimesta.

Uuden voimajohdon osalta tarkempi vaikutusten arviointi ja suunnittelu tapahtuu ympäristövaikutusten arviointimenettelyn ja sähkömarkkinalain mukaisten menettelyjen yhteydessä.

Oulu, 31.5 2023

Sweco

Johanna Lehto

FM, suunnittelumaantiede

Jaakko Raunio

FM, maantiede

Lähdeaineisto:

FCG Suunnittelu ja tekniikka / Vaalan kunta 2015. Metsäamminkankaan tuulivoimapuiston yleiskaava, kaavaselostus.

Fingrid. Kantaverkon kehittämissuunnitelma 2019-2030. Osoitteessa: <https://www.fingrid.fi/kantaverkko/kehittaminen/kantaverkon-kehittämissuunnitelma/>

GTK, 2023. Happamat sulfaattimaat. <https://gtkdata.gtk.fi/Hasu/index.html> (luettu 3.5.2023)

Kainuun kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokaiden maisema-alueiden päivitys- ja täydennysinventointi 2021-2023. Kainuun ELY-keskus.

Museovirasto. Kulttuuriympäristön palveluikkuna. Osoitteessa: <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx> (luettu 4.3.2020).

Museovirasto. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. Osoitteessa: http://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx

Paikkatietoikkuna. Maanmittauslaitos. Osoitteessa: <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/>

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Kainuun ELY-keskus, 2011. Tulvariskien alustava arviointi Oulujoen vesistöalueella. POPELY/1/07.02/2011.

Pohjois-Pohjanmaan liitto, 2020. Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavat tausta-aineistoinen. Osoitteessa: <https://www.pohjois-pohjanmaa.fi/aluesuunnittelu/maakuntakaavoitus>

SYKE. Karttapalvelu Karpalo. Osoitteessa: <https://www.wp2.ymparisto.fi/karpaloHtml5/html5viewer/?configBase=https%3a%2f%2fwww.wp2.ymparisto.fi%2fkarpaloHtml5%2fh5cfg%2f5jv2bT6Mv6a223nUT>

SYKE. Vesikartta. Osoitteessa: http://paikkatieto.ymparisto.fi/vesikarttaviewers/Html5Viewer_2_11_2/Index.html?configBase=http://paikkatieto.ymparisto.fi/Geocortex/Essentials/REST/sites/VesikarttaKansa/viewers/VesikarttaHTML525/virtualdirectory/Resources/Config/Default&locale=fi-FI

SYKE, Ykr-aineisto.

Suomen ympäristökeskus, 2021. Happamien sulfaattimaiden tunnistaminen on nyt entistä nopeampaa. [https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Happamien_sulfaattimaiden_tunnistaminen_\(61902\)](https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Happamien_sulfaattimaiden_tunnistaminen_(61902)) (luettu 3.5.2023)

SYKE, 2022. Pintavesien ekologinen tila.

Tilastokeskus. Osoitteessa: <https://www.stat.fi/til/index.html>

Vainio, M. ym., 2000. Kainuun perinnemaisemat. Kainuun ympäristökeskus, alueelliset ympäristöjulkaisut.

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (VAMA 2021) Pohjois-Pohjanmaa. <https://www.ymparisto.fi/download/noname/%7BDD153F7D-DCBB-4FF9-9659-5D59B3A4D382%7D/171101>

Valtioneuvosto 2017. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. Osoitteessa: https://www.ymparisto.fi/fi-fi/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Maankayton_suunnittelujarjestelma/ [Valtakunnalliset_alueidenkayttotavoitteet](https://www.ymparisto.fi/fi-fi/Valtakunnalliset_alueidenkayttotavoitteet)

Valtioneuvoston päätös 993/1992. Melutason ohjeavot.

Väylävirasto. Liikennemääräkartat. Osoitteessa: <https://vayla.fi/kartat/liikennemaarakartat> (luettu 2.3.2020).

Ympäristökarttapalvelu Karpalo 2.1 Osoitteessa: <https://wwwp2.ymparisto.fi/Karpalo/Silver-lightViewer.aspx>

Ympäristöministeriö, 1993: Maisema-alue työryhmän mietintö Osa I, Maisemanhoito. Ympäristöministeriön mietintö 66/1992.